

DE NIET STRAFRECHTELIJKE TAKEN VAN HET OPENBAAR MINISTERIE

Vertaling van de rede uitgesproken door Jean du Jardin, procureur-generaal bij het Hof van Cassatie, op de plechtige openingszitting van het Hof op 1 september 2004.

KORTE INHOUD

Inleiding : het openbaar ministerie in het algemeen.

De taken van het openbaar ministerie in burgerlijke zaken.

De plaats van het openbaar ministerie in het rechtssysteem.

Het advies van het openbaar ministerie.

Het vorderingsrecht van het openbaar ministerie.

De draagwijdte van het optreden van het openbaar ministerie.

Het openbaar ministerie en de handelszaken.

Het openbaar ministerie en de familiezaken.

Het openbaar ministerie en de jeugdbescherming.

Het vorderingsrecht van het openbaar ministerie bij de arbeidsgerechten.

Gerechtelijke tucht : de rol van het openbaar ministerie.

De tuchtvordering ten aanzien van de zittende magistratuur

De tuchtvordering ten aanzien van het openbaar ministerie

Overige tuchtvorderingen.

Het openbaar ministerie bij het Hof van Cassatie.

De taak 'de lege ferenda' van de procureur-generaal bij het Hof van Cassatie.

De controle- en toezichtsbevoegdheid van het openbaar ministerie.

De rol van het openbaar ministerie in de verzending van gerechtelijke en buitengerechtelijke akten in andere dan strafzaken.

Besluit.

Inleiding : het openbaar ministerie in het algemeen.

Van meet af aan dient te worden gesteld dat het beeld van het openbaar ministerie dat het meest en zelfs maar al te vaak opgehangen wordt, dat van een procureur is die belast is met de opsporing en de vervolging van misdrijven. De excessieve *penalisering* van het maatschappelijk leven, die onze tijd kenmerkt, accentueert en versterkt nog het strafrechtelijk

imago van dat ambt, zodat de met de uitoefening ervan belaste magistraat wordt voorgesteld als een soort van *openbaar aanklager* (of *public prosecutor*).

Bij die simplistische voorstelling komt nog de verwarring die voortvloeit uit de indeling van de rechterlijke orde in twee subentiteiten, de zittende magistratuur en de parketmagistratuur. De burger heeft geen klaar beeld van het onderscheid tussen beide en derhalve evenmin van hun respectieve redenen van bestaan. Hij ziet in dat onderscheid zelfs een gevaar voor een collusie die schadelijk zou zijn voor het in het EVRM ⁽¹⁾ neergelegde beginsel van de gelijkheid der wapens, en meer bepaald vreest hij dat de parketten niet objectief genoeg zijn omdat ze al te dicht bij de Minister van Justitie staan, aan wiens gezag zij krachtens de wet trouwens onderworpen zijn (zie onder meer de artt. 142, 143, 143bis etc... van het Gerechtelijk Wetboek).

De kritiek en het debat hebben zich aldus, wat vrij normaal is, toegespitst op één bepaalde soort van activiteiten: de procureur wordt enkel beschouwd als de uitvoerder van de strafwet. Als uitvoerder van een strafrechtelijk beleid – in de zin van de rationele organisatie van de strijd tegen de criminaliteit – is hij zelfs rekenschap verschuldigd aan zijn minister.

Dit alles berust op een onjuiste en onvolledige, dus simplistische, analyse van de rol van de parketten en gaat terug op een semantische verwarring rond het concept *openbaar ministerie* dat zonder onderscheid wordt toegepast op alle vormen en alle graden van hun gerechtelijke activiteiten.

Het openbaar ministerie is niet beperkt tot dat *cliché*. Ook al kan het niet worden betwist dat het op de eerste plaats bevoegd is voor strafzaken, toch oefent het ook *peripenale* functies uit, zoals bijvoorbeeld zijn aanwezigheid in verschillende commissies : de commissie tot bescherming van de maatschappij, de commissie tot voorwaardelijke invrijheidstelling, de administratieve commissie van de gevangenis. Daarnaast oefent het echter nog tal van andere taken uit, die even gevarieerd als complex zijn en die op zijn minst even belangrijk zijn als zijn penale of peripenale functies *sensu stricto*.

Bij het onderzoek van die andere dan penale taken zullen we wijzen op de complexiteit ervan en zullen wij pogen daarvan een coherent beeld te geven.

Het is echter wellicht interessant het vooreerst eens te worden over de betekenis van het woord *ministerie* dat aan genoemd ambt is gegeven.

Het eerste spoor van het woord *ministerie* dat voor onze uiteenzetting van belang kan zijn, kan worden teruggevonden in een brief van kanselier d'Aguessau, die in de passus over de '*gens du Roi*' erop wees dat hun een *ministerie* was opgedragen "pour aider la justice"⁽²⁾.

Het zou niettemin verkeerd zijn de oorsprong van ons openbaar ministerie te zoeken in het Ancien Régime⁽³⁾. Het ambt dat de moderne opvatting van het openbaar ministerie het meest benadert gaat veeleer terug tot het Napoleontisch tijdperk, meer bepaald tot het Decreet van 16-24 augustus 1790 over de rechterlijke organisatie.

¹ J-Fr. Burgelin en P. Lombard, *Le procès de la Justice*, Parijs, Plon, 2003, 30 e.vlg.

² Brief van de Kanselier van 11 maart 1730, aangehaald door de h. Merlin, gewezen procureur-generaal bij het Franse Hof van Cassatie, in zijn *Répertoire de jurisprudence*, V^o Ministère public, 1827, DI. 20

³ J. Hubin, "Le ministère public: la nécessaire mutation d'une tradition, exposé fait à la Faculté de droit de Liège, le 24 janvier 1991", *Act. Dr.* 1992, 721.

Voor een goed begrip van wat het openbaar ministerie is, dient men aan te nemen dat het begrip vele ladingen dekt: het dekt enerzijds de *functie* en anderzijds de *ambtenaar* die het uitoefent. Een duidelijk voorbeeld van die veelzinnigheid is terug te vinden in voornoemd Decreet: artikel 1 bepaalt immers : “les officiers du ministère public sont des agents du pouvoir exécutif auprès des tribunaux” ; artikel 2 luidt als volgt : “*au civil*, les commissaires du Roi exerceront leur *ministère*, non par voie d’action, mais seulement par celle de réquisitions, dans les procès dont les juges auront été saisis”.⁽⁴⁾

Het is niettemin veelbetekend dat de taken van het openbaar ministerie van meet af aan in hun gehele complexiteit worden omschreven, met name :

- de toepassing verzekeren van alle wetten die de algemene orde betreffen,
- de tenuitvoerlegging verzekeren van de vonnissen “parce que c’est de cette exécution que dépend (l’autorité) des lois mêmes, sur lesquelles les jugements sont fondés”,
- waken over het gedrag van de rechters (!). Dat toezicht wordt onontbeerlijk gevonden om te voorkomen “d’altérer dans l’opinion publique, la confiance et le respect pour la justice.”⁽⁵⁾

Verslaggever Thouret had voor de Assemblée nationale een opsomming gegeven van die taken : “Placés auprès des tribunaux, comme régulateurs de tous leurs mouvements pour le maintien des principes et des formes, et pour prévenir, en rappelant toujours la loi, les erreurs judiciaires qui multiplieraient les appels et les demandes en cassation ; préposés exclusivement à l’exécution des jugements, afin d’établir ainsi la juste démarcation entre les fonctions judiciaires et le pouvoir exécutif ; chargés enfin de veiller sur la discipline des tribunaux et sur la régularité de leur service, il est impossible de ne pas compter ces officiers comme des *fonctionnaires* ⁽⁶⁾ précieux dans l’administration de la justice”. Pas achteraf had hij gewag gemaakt van de functie van openbaar aanklager.

De verslaggever had die opsomming doen voorafgaan door een opmerking die in het bijzonder voor ons van belang is : “Il reste aux *commissaires du Roi* (zo werd toentertijd het openbaar ministerie genoemd) assez de fonctions sans celle d’accuser, pour qu’ils soient encore utiles”...

Er dient dus te worden vastgesteld dat niet zozeer de strafrechtelijke taken ten grondslag lagen aan het instituut, maar, merkwaardig genoeg, de extrapenale taken ervan.⁽⁷⁾

Er dient ook te worden vastgesteld dat het openbaar ministerie in België reeds van in het begin afgeweken is van het instituut van het openbaar ministerie, zoals dat in Frankrijk werd opgevat. In de discussies van het Nationaal Congres over het ontwerp van Grondwet staat te lezen dat “les officiers du parquet”, ook al worden ze door de Koning benoemd, “sont avant tout les hommes de la loi et de la nation.”⁽⁸⁾

⁴ Voorzichtigheid is niettemin geboden wanneer men verwijst naar het Decreet van 1790. De toenmalige wetgever wilde immers dat “l’homme qui sera chargé” met die taak (zorgen voor de tenuitvoerlegging van de vonnissen) “soit nécessairement nommé par le pouvoir exécutif, institué par lui et lui être subordonné (*Archives parlementaires de 1787 tot 1860*, Dl. XII, Assemblée nationale constituante van 2 maart tot 14 april 1790, zitting van 29 maart 1790 (408), 419).

⁵ *Archives parlementaires, o.c.*, Dl. XVII, zitting van de Assemblée nationale van 4 augustus 1790, verslag van de h. Thouret, 608-609.

⁶ De term ‘*fonctionnaire*’ moet in de context van vroeger worden begrepen – Zie dienaangaande : R. Hayoit de termicourt, “Propos sur le ministère public”, R.D.P. 1936, (961) 1009.

⁷ *Archives parlementaires, o.c.*, Dl. XVII, 699-700.

⁸ E. Huytens, *Discussions du Congrès national de Belgique, 1830-1831*, Dl. II, 5 januari – 6 maart 1851, (1844), 252-254.

Uit de werkzaamheden van de Commissie, belast met de opstelling van een volledig wetboek van rechterlijke organisatie⁹) blijkt voorts dat “si le ministère public est l’agent du pouvoir exécutif en ce qu’il surveille, requiert et poursuit dans certains cas l’exécution des lois, il cesse de l’être en ce qu’il concourt à leur interprétation et à leur application, ou en ce qu’il exerce l’action publique. (...) Sous ce rapport il participe (...) à l’administration de la justice, il en est un des éléments, et il a en conséquence été rangé parmi eux dans la Constitution, avec la réserve propre aux liens qui l’unissent sous d’autres rapports au pouvoir exécutif.”¹⁰)

De herziening van artikel 151 van de Grondwet (153 van de Grondwet van 1994) heeft een einde gemaakt aan een zeer oude en vrij steriele polemiek over de plaats van het openbaar ministerie in onze instellingen ; het wordt niet langer betwist dat het een plaats heeft in de rechterlijke orde met niet alleen de onafhankelijkheid die eigen is aan die orde,¹¹) maar ook met een specifieke onafhankelijkheid ten aanzien van de rechters.

Tot slot van die voorafgaande beschouwingen kan worden gesteld dat het openbaar ministerie optreedt “als gerechtelijk orgaan door zijn medewerking bij de toepassing van de wet”¹²). Thans ontleden we de verschillende wijzen waarop het die bijstand verleent.

De taken van het openbaar ministerie in burgerlijke zaken¹³

Het optreden van het openbaar ministerie in *burgerlijke zaken* wordt vrij beknopt geregeld in artikel 138, tweede lid, Ger.W.: “*In burgerlijke zaken komt het openbaar ministerie tussen bij wege van rechtsvordering, vordering of advies. Het treedt ambtshalve op in de gevallen die de wet bepaalt en bovendien telkens als de openbare orde zijn tussenkomst vergt*”.¹⁴)

De term *burgerlijk* dient hier niet in zijn strikt juridische betekenis te worden begrepen maar in een meer ruime betekenis en als het tegengestelde van de term *strafrechtelijk*; het dekt dus alle *niet strafrechtelijke zaken*.

Het concept ‘*openbare orde*’ – dat gelijkenis vertoont met het concept ‘*algemeen belang*’ (zie infra)- dient in een *functionele* betekenis te worden begrepen die het optreden, ja zelfs de inmenging, van het openbaar ministerie in burgerlijke processen rechtvaardigt. Zijn optreden heeft daar tot doel een bepaalde maatschappelijke orde te vrijwaren, en meer bepaald te beantwoorden aan het fundamentele vereiste van wettigheid en eenheid van de rechtspraak, die de *conditio sine qua non* is van de rechtszekerheid. Het berust tevens op de zeer belangrijke idee dat het algemeen belang niet in het gedrang mag worden gebracht door privé-belangen, zelfs niet in zaken waarin op het eerste gezicht alleen die privé-belangen tegenover elkaar staan.¹⁵)

⁹ Gedr. St., Kamer, zitting van 23 april 1856, nr. 212, Rechterlijke organisatie, Memorie van toelichting, 1.

¹⁰ Gedr. St., Kamer, zitting van 4 juli 1853, Organisation judiciaire, 1612.

¹¹ X. De Riemaecker, e.a. “Statuut en deontologie van de magistratuur”, Brugge, Die Keure, 2000, 34. Het is ook van belang te wijzen op de plaats van die grondwettelijke bepaling, die opgenomen is in het hoofdstuk gewijd aan de rechterlijke macht.

¹² Ch. Van Reepinghen, *Verslag over de gerechtelijke hervorming*, Brussel, Belgisch Staatsblad, 1964, 143.

¹³ Zie in bijlage 2, enkele, niet beperkende bibliografische verwijzingen over dat vraagstuk.

¹⁴ Die bepaling moet uiteraard worden aangevuld met de artikelen 764 e.vlg. Ger.W. die handelen over *de mededeling aan het openbaar ministerie*. I.v.m. de draagwijdte van art. 138 en het vorderingsrecht van het openbaar ministerie, zie de talrijke verwijzingen in noot 2, Cass., 24 maart 1986, nr. 462.

¹⁵ Zie de voorbeelden gegeven door G. de Leval, *Institutions judiciaires, Introduction au droit judiciaire privé*, Luik, Ed. Collection Scientifique de la Faculté de Droit de Liège, 1992, 330 e.vlg.

Die bezorgdheid voor *de openbare orde* komt niet alleen tot uiting in tal van zaken van burgerrechtelijke aard in de strikt juridische betekenis van het woord, maar ook in familiezaken, handels- en fiscale zaken, financiële, economische of sociale zaken etc... zodat het domein waarin het openbaar ministerie actief is bijzonder uitgestrekt blijkt te zijn. Dat geeft het openbaar ministerie trouwens langs indirecte weg, door de ervaringen die het in al die niet strafrechtelijke zaken opdoet, de mogelijkheid om zijn strafrechtelijke opdracht beter te vervullen.

Toch ligt niet daar de belangrijkste verantwoording van wat als een vorm *van activisme van het openbaar ministerie* zou kunnen worden beschouwd. Indien aan het openbaar ministerie meer bevoegdheden zouden worden toegekend om zijn strafrechtelijk optreden te optimaliseren, zou andermaal van die functie een te simplistisch beeld worden opgehangen en dit in een tijd waar de scheiding tussen het burgerlijke en het strafrechtelijke domein trouwens hoe langer hoe artificiëler lijkt te worden.⁽¹⁶⁾

Het belang van de rol van het openbaar ministerie in burgerlijke zaken – in de ruime betekenis van het woord – vloeit voort uit de **plaats** die het inneemt in de niet strafrechtelijke rechterlijke macht, uit **het doel** van zijn optreden, ongeacht of het optreedt bij wege van een *rechtsvordering, een advies of een vordering* en uit de **inhoud** van die rechtsvordering, dat advies of die vordering.

De plaats van het openbaar ministerie in het rechtssysteem.

Het openbaar ministerie neemt hierin een belangrijke plaats in, namelijk de plaats van een magistraat van de rechterlijke orde die optreedt in een rechtscollege waarvan hij deel uitmaakt, maar waarvan hij niettemin onafhankelijk is, zowel ten aanzien van de rechter die hij bijstaat, als ten aanzien van de partijen jegens wie hij zich volledig onpartijdig moet tonen. Zijn optreden beperkt zich dus niet slechts tot de procedure. Het betreft hier werkelijk een kwestie van *rechterlijke organisatie*.⁽¹⁷⁾

Het openbaar ministerie is wegens zijn organisatie, die gegrond is op het beginsel van de eenheid en de ondeelbaarheid, in staat op efficiënte wijze bij te dragen tot de eenheid bij de uitlegging van de wet en daardoor tot de rechtszekerheid, tot de erkenning van de gelijkheid tussen de justitiabelen en de geloofwaardigheid van Justitie.⁽¹⁸⁾

Ook al staat het als instelling onder het gezag van de Minister van Justitie, toch oefent laatstgenoemde dat gezag in de regel niet uit in burgerlijke zaken.⁽¹⁹⁾

Het belang van het openbaar ministerie kan tevens blijken uit het doel van zijn optreden, onverschillig of het gaat over zijn adviezen – of zijn vorderingen⁽²⁰⁾ - dan wel over de uitoefening van zijn vorderingsrecht.

¹⁶ G. de Leval, “L’avis du ministère public en matière civile: une pièce fondamentale du procès équitable en droit belge”, in P. van Orshoven en M. Storme (uitg.), *Amice curiae, quo vadis? Le ministère public en matière civile, commerciale, administrative et sociale*, Brussel, Kluwer en Bruylant, 2002, 43.

¹⁷ G. de Leval, *Institutions judiciaires, Introduction au droit judiciaire privé*, 328, noot 130.

¹⁸ A. Meeüs, “Le rôle du ministère public en droit judiciaire privé”, *T.P.R. 1980*, 163.

¹⁹ I.v.m. het begrip *gezag*, lees de openingsrede van Hayoit de Termicourt, procureur-generaal bij het Hof van Beroep te Brussel, “Propos sur le Ministère public”, *R.D.P.*, 1936, 961-1011.

Het advies van het openbaar ministerie

Het betreft hier het minst bekende of het meest miskende aspect van Justitie, zozeer is alle aandacht toegespitst op de strafrechtelijke zijde ervan. De burgerlijke justitie speelt nochtans een steeds belangrijker rol in onze dagelijkse bezigheden, gaande van het persoonlijk en familieleven tot het beroeps- en economische leven, enz... Dat belang neemt nog toe doordat de nood aan justitie exponentieel stijgt wat blijkt uit de *juridisering* (steeds meer *juridisch*) en de *judicialisering* (steeds meer *rechterlijke bemoeienis*) van de samenleving⁽²¹⁾.

Het dient te worden beklemtoond dat het openbaar ministerie zijn adviezen niet uitbrengt op vraag van de gedingvoerende partijen. Het wordt daarentegen ambtshalve – of op verzoek van de rechter – betrokken in een procedure die niet door het openbaar ministerie, maar door de partijen wordt ingeleid. Zijn optreden heeft de waarde van een *jurisdictionele handeling*; het bestaat in toezicht op de juiste draagwijdte van de wet in aangelegenheden die de openbare orde raken, - zonder dat die orde daarom in gevaar dient te verkeren, in welk geval het zijn vorderingsrecht zou dienen uit te oefenen (zie infra). Daar het openbaar ministerie enkel het algemeen belang op het oog heeft, heeft het tot taak in die zaken welke *mededeelbaar* worden genoemd, aan te tonen waarin dat belang bestaat, en welke oplossing naar zijn oordeel moet leiden tot een rechtvaardige en gezonde uitlegging van de wet. Zijn advies, waarin het een juridisch vraagstuk uitdiept of een controversale beslecht, is slechts de uiting van een *onpartijdige* juridische opinie, die, daar ze louter de waarde van een raadgeving heeft, niet bindend is voor de rechter. Laatstgenoemde hoeft zelfs daarop niet te antwoorden in zijn vonnis, noch in de motivering noch in het dictum, zelfs als hij daarvan naar het vereiste van art. 780, 4°, Ger.W. melding moet maken.

Het optreden van het openbaar ministerie is evenwel niet louter ingegeven door de noodwendigheden van openbare orde of van algemeen belang⁽²²⁾. Tevens :

- treedt het op ter vrijwaring van privé-belangen, wanneer de betrokkenen deze zelf niet kunnen behartigen (cf. infra: zijn optreden ten aanzien van minderjarigen, onbekwamen, etc...).

- heeft het openbaar ministerie het recht toezicht uit te oefenen op de goede werking van de rechterlijke activiteiten (cf. infra).

- wil het geïnformeerd zijn over alles wat onder de strafwet kan vallen (hierbij denken we bv. aan zijn rol voor de rechtbank van koophandel cf. infra) of tot een tuchtvordering kan leiden.

- treedt het openbaar ministerie op voor de arrondissementsrechtbank, wanneer ze uitspraak moet doen over een bevoegdheidsgeschil, dat dus de openbare orde raakt.

De rechter heeft bovendien het prerogatief om het advies van het openbaar ministerie te vragen met de bedoeling zijn mening te kennen bij wege van een juridische raadpleging, die in het Gerechtelijk Wetboek een officieel statuut heeft.

---

²⁰ De term *vordering* die is overgenomen uit de wet van 16-24 augustus 1790 is het equivalent van de term advies, of *conclusie*, die gebruikt wordt voor het advies dat voor het Hof van Cassatie uitgebracht wordt : zie E. Krings, "Le rôle du ministère public dans le procès civil", in *Rapports belges au IXe congrès de l'Académie internationale de droit comparé. Téhéran, 27 septembre – 4 oktober 1974*, Centre Interuniversitaire de Droit comparé, noot 18.

²¹ J.Fr. Burgelin en P. Lombard, *o.c.*, 44.

²² A. Meeûs, "Art. 764 Ger.W." in *Gerechtelijk wetboek. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Mechelen, Kluwer, 1993.

Het belang van het advies van het openbaar ministerie blijkt tevens onrechtstreeks, en paradoxaal genoeg, uit de wet van 4 mei 1984 die artikel 765 Ger.W. heeft gewijzigd. De vroegere tekst van artikel 765 bepaalde uitdrukkelijk dat in alle zaken, die voor de rechtbank van eerste aanleg en voor het hof van beroep worden gebracht, de alleenrechtsprekende rechter slechts uitspraak doet, na *op straffe van nietigheid het advies van het openbaar ministerie te hebben gehoord*. Een louter organiek criterium werd dus in aanmerking genomen om het advies van het openbaar ministerie verplicht te maken (met uitzondering evenwel van de rechter in kort geding, de beslagrechter en de vrederechter) : alleen de samenstelling van de rechtbank en niet de aard van de te behandelen zaken. De bijstand van een magistraat van het openbaar ministerie, die ten volle de rol van gerechtelijk orgaan vervulde, werd als wenselijk beschouwd wegens het objectief en onpartijdig advies dat hij uitbrengt.⁽²³⁾

Dat automatisme werd evenwel afgeschaft. Ongeacht de vraag of de *proceseconomische* redenen die hieraan ten grondslag lagen, pertinent zijn, dient toch te worden vastgesteld dat de vermindering van het aantal mededeelbare zaken en voorts de toegenomen interventiemogelijkheden van het openbaar ministerie, onder meer in familiezaken⁽²⁴⁾, uiteindelijk het belang van zijn rol hebben vergroot wanneer die rol niet aan de hand van een organiek, maar van een materieel criterium wordt bepaald.

Ten slotte dient erop te worden gewezen dat het Hof van Cassatie in zijn arrest van 26 april 1990, nr. 502 een punt heeft gezet achter elke discussie door erop te wijzen dat geen enkele wetsbepaling, noch enig algemeen rechtsbeginsel de beslagrechter en de rechter in kort geding ontslaat van de verplichting om de in artikel 764, eerste lid, van het Gerechtelijk Wetboek bedoelde vorderingen aan het openbaar ministerie mede te delen. Hierdoor werd eens te meer het belang van zijn taak als *gerechtelijk orgaan* in het licht gesteld.

In dezelfde zin kan worden verwezen naar het arrest van 13 december 1990, nr. 199 volgens hetwelk “wanneer *in kort geding* voorlopige maatregelen moeten worden genomen die betrekking hebben op de persoon, op het levensonderhoud of op de goederen van niet ontvoogde minderjarige kinderen van ouders die wegens echtscheiding in rechte staan, ingevolge artikel 8 van de wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming de aanwezigheid van het openbaar ministerie tijdens de debatten wordt vereist, zowel in hoger beroep als in eerste aanleg”. Het betreft hier zowel een uitdrukkelijke bepaling van een bijzondere wet als de concretisering van de bevoogdende rol die het openbaar ministerie vervult in familiezaken (cf. infra, het openbaar ministerie en de familiezaken).

Wat het nut van de adviezen van het openbaar ministerie betreft, dienen tot slot Solus en Perrot⁽²⁵⁾ te worden geciteerd : het is ontegensprekelijk nuttig dat “un magistrat vienne de façon objective et impartiale, exposer et préciser au tribunal le point de vue du droit, tel qu’il se dégage du dossier et des débats et qui commande la solution du procès (...) A tous ces points de vue, son intervention contribuera efficacement (...) à approfondir et valoriser le débat judiciaire, spécialement à l’occasion des affaires délicates ou difficiles ; elle favorisera une meilleure administration de la justice”.

Het vorderingsrecht van het openbaar ministerie

²³ *Gedr. St.*, Senaat, 1982-1983, nr. 420-1, wetsontwerp tot wijziging van artikel 765 van het Gerechtelijk Wetboek, 2.

²⁴ Zie infra: het openbaar ministerie en de familiezaken.

²⁵ H. Solus en R. Perrot, *Droit judiciaire privé*, Parijs, Sirey, dl. I, nr. 87.

Het openbaar ministerie kan ook ambtshalve optreden als partij, hoofdpartij of tussenkomende partij. Procureur-generaal Hoyoit de Termicourt gebruikte de zeer sprekende uitdrukking “*action publique civile*”.

In die hoedanigheid is het de traditionele behoeder van de openbare orde, zij het dan van een *openbare orde* die thans in een bredere zin moet worden opgevat, die nauw verwant is met het begrip *algemeen belang*, dat vele bestanddelen omvat : burgerlijke, commerciële, economische, familiale en sociale. Er heeft zich immers een evolutie afgetekend : het ontstaan van een *nieuwe openbare orde*, naast de traditionele openbare orde, of nog de vervanging van een openbare orde waarin *bescherming* centraal stond naar een openbare orde waarin *leiding* centraal staat. “*Dat verschijnsel is de vastlegging van het steeds toenemende aantal tussenkomsten van het openbaar ministerie*”⁽²⁶⁾.

Hier kan gewezen worden op een eigenaardigheid : in het Wetboek van Strafvordering is een artikel 28 sexies ingevoegd ter invoeging van *het kort geding in strafzaken*, waarbij eenieder die door een opsporingshandeling geschaad wordt met betrekking tot zijn goederen, aan de procureur des Konings de opheffing ervan kan vragen. Het gerecht in kort geding is dus voortaan niet langer bevoegd. Wat dat betreft dient de procureur des Konings te waken over de vrijwaring van privé-belangen⁽²⁷⁾.

Dat vorderingsrecht wijkt af van de algemene beginselen van het burgerlijk proces, doordat het openbaar ministerie optreedt in aangelegenheden die rechten van particulieren betreffen, zij het dan uitsluitend in de bij de wet omschreven gevallen, namelijk in de gevallen waarin zulks uitdrukkelijk bij de wet is toegestaan, alsook in de gevallen waarin de openbare orde, of het algemeen belang niet gewoon maar betrokken is, maar ernstig gevaar loopt door een toestand die dient te worden verholpen⁽²⁸⁾. In die gevallen is het aan het openbaar ministerie zelfs toegestaan zelf het burgerlijk proces op gang te brengen, daarin tussen te komen en zelfs een rechtsmiddel in te stellen (zie infra).

Het openbaar ministerie treedt dus niet alleen op om de naleving *in abstracto* van een regel van openbare orde te verzekeren, maar ook om na te gaan of een *concrete* situatie geen afbreuk doet aan de essentiële belangen van de Staat of van de collectiviteit, of de juridische grondslagen van de zedelijke, familiale, sociale, economische, enz... orde van de maatschappij niet in gevaar brengt (bv. ten aanzien van geesteszieken of de bescherming van het leefmilieu)⁽²⁹⁾.

Het is wat dat betreft bijzonder veelzeggend dat de wet van 12 januari 1993 “*betreffende een vorderingsrecht inzake bescherming van het leefmilieu*” aan het openbaar ministerie een eigen vorderingsrecht toekent tot staking van handelingen of van situaties die schade berokkenen aan het leefmilieu, zonder dat het noodzakelijk moet gaan om misdrijven. Die vordering wordt beschouwd als “*une réponse judiciaire mieux adaptée au contentieux de l’environnement*” dan het vorderingsrecht van andere autoriteiten of verenigingen, “dans un

²⁶ G. Closset-Marchal, “Le pouvoir d’action du ministère public en matière civile”, in P. Van Orshoven en M; Storme (uitg.), *Amice Curiae, quo vadis? Le ministère public en matière civile, commerciale, administrative et sociale*, Brussel, Kluwer en Bruylant, 2002.

²⁷ I.v.m. het optreden van de rechter in kort geding in strafzaken, zie de conclusie van advocaat-generaal J. Velu, Cass., 21 maart 1985, Bull. en Pas., 1985, I, nr. 445, p. 920 e.vlg.; Chr. Panier, “Le référé dans tous ses états”, 432.

²⁸ Cass., 5 mei 1881, en de conclusie van procureur-generaal Faider, *Pas.*, 1881, I, 230.

²⁹ G. de Leval, “L’action du ministère public en matière civile”, in *Actes du colloque consacré au ministère public et son temps tenu au Palais de Justice de Bruxelles le 7 et 8 octobre 1994*, 1994, 54 ; Cass., 10 maart 1994, A.C., 1994, nr. 114.

domaine où la défense de l'intérêt général rend indissociables les aspects pénaux et civils du contentieux"⁽³⁰⁾). De procureur des Konings oefent in die zaken trouwens zijn gewone rol uit van verdediger van het algemeen belang, daar de bescherming van het leefmilieu hiertoe behoort. G. Closset-Marchal merkt dan ook op dat "on est (...) loin de l'ordre public classique. Les conceptions nouvelles en matière de protection de l'environnement et de qualité de vie ont conduit le législateur à mettre sur pied d'égalité le ministère public et les associations environnementales."⁽³¹⁾

Het parket beschikt evenwel op dat gebied over bijzondere troeven: de mogelijkheid om een gerechtelijk opsporingsonderzoek in te stellen teneinde bewijselementen te verzamelen, wat de administratie of de betrokken verenigingen niet kunnen. ⁽³²⁾

Tevens dient erop te worden gewezen dat de procureur-generaal bij het Hof van Beroep te Brussel handelt binnen het kader van de hem bij artikel 2, 3°, van het koninklijk besluit van 6 mei 1997 toegekende opdracht wanneer hij instaat voor de *coördinatie* van de toepassing van dat recht op bescherming van het leefmilieu. Daardoor wordt hij de bevoorrechte gesprekspartner van de administraties die een taak hebben op dat gebied en dient hij als "relais et (...) carrefour où transitent les informations utiles".⁽³³⁾ De onontbeerlijke interactie met de bevoegde besturen verloopt precies via het openbaar ministerie.

Het openbaar ministerie kan zelfs *hoger beroep* instellen tegen een beslissing in een zaak waarin het geen partij was of waarin het slechts een advies heeft uitgebracht. Door dat hoger beroep verkrijgt het openbaar ministerie trouwens de hoedanigheid van *partij*.

Het valt vooral te noteren dat dit rechtsmiddel niet alleen tot doel heeft de wettigheid van de beslissing en de eenheid van de rechtspraak te verzekeren, maar ook de partijen te beschermen die zich niet goed zouden verdedigd hebben. Dat recht van hoger beroep kan trouwens niet alleen steunen op gegevens in rechte maar ook op gegevens in feite.⁽³⁴⁾

Het openbaar ministerie kan ook cassatieberoep instellen tegen een beslissing die in burgerlijke zaken - in laatste aanleg - is gewezen, wanneer de openbare orde in gevaar wordt gebracht door een toestand die verholpen moet worden.⁽³⁵⁾ Het staat immers uitsluitend aan het openbaar ministerie om, met toepassing van art. 138, tweede lid, Ger.W. een arrest of vonnis waarbij de rechter zijn bevoegdheid te buiten is gegaan en hierdoor een onhoudbare toestand heeft geschapen, aan het toezicht van het Hof van Cassatie te onderwerpen. Het op art. 1088 Ger.W. gegronde recht van de Minister van Justitie om machtsoverschrijding aan te

³⁰ G. de Leval, "L'action du ministère public en matière civile", *l.c.*, 56-58.

³¹ G. Closset-Marchal, *l.c.*, 63

³² D. Lagasse, "Le droit d'action en cessation environnementale au regard de la notion d'intérêt à agir en justice : vers une privatisation du ministère public?", *R.D.J.P.*, 2003, 148; J. Joos, "De wet vorderingsrecht leefmilieu: overzicht van rechtspraak, *R.D.J.P.* 2003, 143, noot 227; Gedr. St., Senaat, 1990-1991, nr. 1232/3, 5

³³ I.v.m. de rol van het openbaar ministerie *inzake leefmilieu*, lees, naast de reeds vermelde studies van D.

Lagasse en J. Joos: Chr. Vandewal, "Je rêve de verts pâturages, considérations sur la politique criminelle en matière d'environnement", uiteenzetting gehouden op de plechtige openingszitting van het Hof van Beroep te Brussel op 1 september 2003, inzonderheid p. 40; - R. Mortier, "Hoe sterk is de ketting ... 12 jaar later? De rol van het openbaar ministerie in de handhaving van het leefmilieu, rede uitgesproken op de plechtige openingszitting van het Hof van Beroep te Gent", *CDPK* 2003, 565. Men herinnere zich de openingsrede "*Hoe zwak is de schakel*", die op 2 september 1991 op het Hof van Beroep te Gent is uitgesproken door advocaat-generaal E. Goethals, die opkwam voor een efficiëntere bescherming van het leefmilieu.

³⁴ A. Meeûs, "Le rôle du ministère public en droit judiciaire privé", *l.c.*, p. 146, nr. 9; - van dezelfde auteur: "Le ministère public dans l'action judiciaire" (361) 387 e.vlg., *Ann. Dr.* Dl. XXVIII, 1968; G. de Leval, "L'action du ministère public en matière civile", *l.c.*, 60; J. Matthijs, "Het openbaar ministerie", in *A.P.R.*, Gent, Story-Scientia, 1983, p. 169, nr. 332.

³⁵ Cass., 29 maart 1982, A.C., 1981-82, nr. 456.

brenge kan het openbaar ministerie niet ontslaan van de plicht om ambtshalve op te treden conform de hem bij voornoemd art. 138, tweede lid, opgelegde plicht.⁽³⁶⁾

De ontvankelijkheid van het cassatieberoep van het openbaar ministerie en, in het algemeen, van *elke rechtsvordering die het openbaar ministerie in burgerlijke zaken ambtshalve instelt* op grond van art. 138, tweede lid, Ger.W. “telkens als de openbare orde zijn tussenkomst vergt”, hangt niet af van de voorwaarde dat een regel van openbare orde is miskend. Het is nodig, maar voldoende dat de aangevoerde onwettigheid, ongeacht of zij de openbare orde al dan niet raakt, tot gevolg heeft dat er een toestand is geschapen die moet worden verholpen, omdat die toestand de openbare orde in gevaar brengt.⁽³⁷⁾

De draagwijdte van het optreden van het openbaar ministerie.

Het belang van de rol van het openbaar ministerie kan voorts geïllustreerd worden door de *inhoud* –of de draagwijdte – van zijn optreden.

Wanneer het openbaar ministerie optreedt bij wege van rechtsvordering, is het zijn bedoeling de openbare orde te doen eerbiedigen, niet alleen wanneer deze *gewoon betrokken is*, maar wanneer ze ernstig gevaar loopt. Alleen het openbaar ministerie neemt in dat geval het initiatief om zich tot de rechter te wenden teneinde aan die toestand een einde te maken.

Wanneer het een advies uitbrengt, wat het in alle zaken kan doen, zodra de openbare orde gewoon geraakt is, en mits het zijn ambt uitoefent bij de geadieerde rechter, slaat dat advies op de uitlegging van de op het geschil toepasselijke wet. Dat advies *transcendeert* het burgerlijk geschil in zekere zin, in zoverre dat advies het probleem benadert op een niveau dat dat van de partijen overstijgt.

Niettemin dient te worden opgemerkt dat het openbaar ministerie, dat de rechter voorlicht over de oplossing die volgens het openbaar ministerie de meest passende lijkt, dat is de oplossing die het meest conform de wet is, binnen de perken van het onderwerp van de vordering, strikt gehouden is tot eerbiediging van het *beschikkingsbeginsel*. Binnen dezelfde grenzen echter kan het middelen of argumenten – zelfs zonder verband met de openbare orde – te berde brengen, die niet door de partijen zijn aangevoerd. Zo kan het bv. een andere omschrijving van de feiten voorstellen of de toepassing van een andere wettelijke bepaling suggereren, mits het de zaak geen betrekking doet hebben op een eis die niet bij de rechter aanhangig is gemaakt.

Zulks illustreert duidelijk het belang dat het advies voor de justitiabelen kan hebben ⁽³⁸⁾, te meer daar de partijen sedert de wet van 15 november 2000 de mogelijkheid hebben op dat advies te repliceren. (artt. 766 en 767 Ger.W.).

³⁶ Cass., 14 feb. 1980, A.C., 1979-80, nr. 372, met concl. proc.-gen. Dumon, en de in die concl. aangehaalde auteurs, *Bull. en Pas.* 1980, I, 696.

³⁷ Noot 2, cass., 8 nov. 1985, A.C., 1985-86, nr. 158; bv. Zo kan een beslissing niet gehandhaafd worden wanneer ze berust op een miskenning van het geheim van het beraad, of in kort geding is geweest, maar aangetast is door machtsoverschrijding omdat de rechter in de plaats van de strafgerechten de invrijheidstelling beveelt van een persoon die regelmatig was gevangengehouden; voorbeelden vermeld door J. van Compennolle en G. Closset-Marchal, “Examen de jurisprudence (1985-1986). Droit judiciaire privé”, *R.C.J.B.* 1997, p. 495, nr. 101, en *J.L.M.B.* 1994, 746, noot P.H.

³⁸ G. de Leval, “L’avis du ministère public en matière civile: une pièce fondamentale du proces équitable en droit belge”, *l.c.*, 46.

Door gegevens die regelmatig in zijn bezit zijn ter kennis te brengen van de rechter, “le ministère public ne contribue pas seulement à faire la lumière *en droit*, sur le litige, mais aussi *en fait*, de telle sorte que de manière directe ou indirecte, son avis peut avoir une influence sur la cause de la demande”.⁽³⁹⁾

Voorlopige besluiten over het optreden van het openbaar ministerie in *burgerlijke zaken* : Het kan niet worden betwist – hoewel dat wel is gebeurd⁽⁴⁰⁾ – dat het openbaar ministerie een essentiële rol blijft vervullen in burgerlijke zaken, zoals dat reeds het geval is in strafzaken, door de “nécessité de faire sauvegarder l’intérêt (général) par un organe de l’Etat, même dans les instances judiciaires, où apparemment ne se meuvent que des intérêts privés”.⁽⁴¹⁾

Terecht stelde professor G. de Leval een zekere verzwakking – of *een teruggang* – van *het beschikkingsbeginsel* vast onder invloed van een *toegenomen* vorderingsrecht van het openbaar ministerie in burgerlijke zaken. Daarbij wordt gedacht aan zijn onderzoeksbevoegdheid in het burgerlijk proces, en vooral in sociale zaken (zie infra), alsook aan de inhoud en de draagwijdte van zijn adviezen. “Il s’agit d’une conséquence inévitable des pouvoirs qui lui sont reconnus”⁽⁴²⁾.

Paradoxaal genoeg moet wat dat betreft worden vastgesteld dat *die tegenomen vorderingsbevoegdheid* samengaat met een – uit de wet van 3 augustus 1992 naar voren komende – tendens om het aantal mededeelbare zaken waarin het advies van het openbaar ministerie verplicht is, drastisch te verminderen, ook al behoudt de rechter de mogelijkheid een zaak voor advies aan het openbaar ministerie mede te delen wanneer hij dat passend vindt.

Zou die tendens *tot vermindering* van het aantal mededeelbare zaken erop duiden dat de oude vrees voor die “invasions du ministère public dans tous les actes qui pourraient lui être signalés comme portant atteinte à l’ordre public”⁽⁴³⁾ opnieuw opduikt?

Het klaarblijkelijk doel van die tendens is ditmaal van een meer banale aard: het bestond erin de oorzaak van *vertraging* van de rechtspleging, die, zo dacht men, het advies van het openbaar ministerie vormt, uit te schakelen ; om *proceseconomische redenen* diende het openbaar ministerie meer tijd te krijgen om zich te wijden aan zijn essentiële, namelijk strafrechtelijke, taken, alsof die volgens het openbaar ministerie en voor de openbare orde de belangrijkste waren, terwijl toch “les intérêts supérieurs de la société ne peuvent plus (aujourd’hui) être envisagés dans la seule perspective répressive et sécuritaire”.⁽⁴⁴⁾

³⁹ G. de Leval, *ibid. l.c.* 54; zie ook de conclusie van advocaat-generaal J-Fr. Leclercq, Cass., 22 maart 1993, *Bull. en Pas.*, 1993, I, nr. 154, p. 310.

⁴⁰ O.m. door H. Bekaert die in 1962 overwoog dat “le rôle d’avis du ministère public (était) sans utilité et devrait être supprimé”, in “La mission du ministère public en droit privé”, in *Mélanges en l’honneur de Jean Dabin*, Brussel, Bruylant, 1963, 447 e.vlg.; achteraan die studie staat een bibliografie die interessant is inzonderheid vanuit het oogpunt van de geschiedenis van de taken van openbaar ministerie in burgerlijke zaken. Lees hierover tevens, E. Krings, “De rol van het openbaar ministerie in het burgerlijk proces”, *l.c.*, 160-161.

⁴¹ H. Bekaert, *l.c.*, 432.

⁴² G. de Leval, “L’action du ministère public en matière civile”, *l.c.*, 78.

⁴³ Zie de noot onder Cour de Paris 13 augustus 1851, *Dall.* 1852, II, p. 113, e.vlg., gesignaleerd door H. Bekaert, *l.c.*, 431, noot 1.

⁴⁴ M. Storme, “Het openbaar Ministerie in burgerlijke zaken : in ademnood of nieuwe ademtocht? Le ministère public en matière civile: à bout de souffle ou un deuxième souffle?” in P. Van Orshoven en M. Storme (uitg.), *Amice curiae, quo vadis? Le ministère public en matière civile, commerciale et sociale*, Brussel, Kluwer en Bruylant, 2002, (236), 238, zie ook : *Gedr. St.*, Senaat, 1990-1991, nr. 1198-1, Wetsontwerp tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek, Memorie van toelichting, p. 21.

Kan men trouwens werkelijk staande houden dat het burgerlijk gerecht efficiënter zal werken wanneer, zoals dat in de wet van 3 augustus 1992 gebeurt, het aantal gevallen wordt beperkt waarin het advies van het openbaar ministerie verplicht is? Het voorwendsel lijkt ons een drogreden te zijn in het licht van het ontegensprekelijk belang van de rol van het openbaar ministerie in andere dan strafzaken. Hier is in elk geval sprake van een bekrompen en contra-productieve perceptie van de taak van het openbaar ministerie, met name wegens het gebrek aan informatie dat het gevolg ervan zal zijn. Diende de efficiëntie van het openbaar ministerie in strafzaken werkelijk te worden verhoogd? Was het, omdat de parketten overbelast zijn, nodig dat hun tussenkomsten in burgerlijke zaken werden verminderd, ja zelfs werden afgebouwd? Wij vinden dat een ongelukkige oplossing.

Daarbij komt dat een systeem van horizontale en verticale integratie van het openbaar ministerie wordt uitgewerkt dat perverse effecten heeft, zoals een *inkrimping* van de taken van het openbaar ministerie, in omgekeerde zin van wat men indertijd beschouwde als een *verruiming aan de oppervlakte*.⁽⁴⁵⁾

Die inkrimpende beweging is ongetwijfeld helemaal nog niet ten einde.⁽⁴⁶⁾

Het openbaar ministerie en de handelszaken⁽⁴⁷⁾

De rol van het openbaar ministerie in faillissementszaken en meer in het algemeen zijn rol inzake onvermogen wordt thans niet meer betwist. Het is echter betekenisvol te wijzen op de grotere bevoegdheden die aan het openbaar ministerie zijn toegekend door de Faillissementswet van 8 augustus 1997, met name de bevoegdheid om een failliete handelaar te dagvaarden. Die bevoegdheid compenseert de afschaffing van de ambtshalve faillietverklaring ; ook al kan een handelaar niet meer door een ambtshalve faillietverklaring worden verrast⁽⁴⁸⁾, toch was het niettemin noodzakelijk te waken over een gezond economisch en financieel beleid.

Daarom heeft de wetgever geoordeeld dat wegens de mogelijke aantastingen van de economische openbare orde, een andere procedure van faillietverklaring dan die welke volgde uit de bekentenis van de handelaar of uit de dagvaarding door de schuldeisers moest worden ingevoerd. Dat brengt ons ertoe de rol van het openbaar ministerie bij de rechtbank van koophandel nader toe te lichten.

Toen het openbaar ministerie bij de inwerkingtreding van het Gerechtelijk Wetboek ging optreden bij de rechtbank van koophandel – wie herinnert het zich nog? – betekende zulks een belangrijke innovatie zowel voor de werking van dat rechtscollege als door de erkenning, die

---

⁴⁵ H. Bekaert, *l.c.*, 444.

⁴⁶ Zie infra de vrees die de integratie van de arbeidsautoraten in de parketten van de procureurs des Konings wekt. –G. de Leval, “L’avis du ministère public en matière civile : une pièce fondamentale du procès équitable en droit belge”, *l.c.*, 42 en 43.

⁴⁷ P. Romijn, “Ministère public: un acteur au rôle renforcé dans la procédure de faillite, dans Commission droit et vie des affaires, *La faillite et le concordat en droit positif belge après la réforme de 1997*, Séminaire des 6 et 7 novembre 1997, Luik, Rechtsfaculteit Universiteit Luik, 1998, 267-290, zie ook de bibliografische verwijzingen in bijlage 2.

⁴⁸ Men herinnere zich de openingsrede van procureur-generaal E. Krings, “De rechterlijke macht en de faillissementsprocedure” van 1 september 1986, A.C., 1986-87, 3-52

zulks inhield, van de belangrijke rol die de procureur des Konings vervult in het gerechtelijk arrondissement.

Overeenkomstig het gemeen procesrecht vervult het openbaar ministerie naar luid van artikel 764, 8°, Ger.W. een adviserende rol, inzonderheid binnen het kader van de faillissementsprocedures en in de marge van die procedures, waarin tegelijkertijd het belang van de economische openbare orde en de privé-belangen⁽⁴⁹⁾ op het spel staan, en treedt het tevens op.

In de vervulling van die rol trad het openbaar ministerie op voor de rechtbank van koophandel en stond het bovendien klaar om eventuele misdrijven op te sporen en te oordelen over de wenselijkheid om de strafvordering in te stellen bij de correctionele rechtbank. Ook hier blijken die nauwe banden te bestaan tussen de onderzoeksbevoegdheid en het vorderingsrecht van het openbaar ministerie.⁽⁵⁰⁾

Door aan de rechtbanken van koophandel een meer professioneel karakter te verlenen, kende de wetgever meteen een belangrijker rol toe aan het parket, aangezien het van meet af aan bij de procedures betrokken werd.

Door zijn bevoegdheid om inlichtingen in te winnen, contacten te leggen met professionele kringen – wat de rechter niet mag doen – en door het feit dat het de economische, financiële en sociale situatie van de in moeilijkheden verkerende handelsondernemingen werkelijk onderzoekt om zich daarover een mening te vormen maar ook om de rechter daarbij te helpen, en door de mogelijkheid om zelf, bijvoorbeeld, de handelaar te dagvaarden tot herroeping van het aan hem verleende uitstel, krijgt de rol van het openbaar ministerie een heel andere betekenis.⁽⁵¹⁾

De Faillissementswet van 8 augustus 1997 had niet tot doel de strafrechtelijke bevoegdheid van het parket te versterken, maar wel integendeel aan de hulp aan in moeilijkheden verkerende handelsondernemingen een prioritair karakter te verlenen. Het openbaar ministerie zag zich aldus bevestigd in zijn rol van behoeder van het algemeen belang, meer bepaald van de *economische openbare orde*, inzonderheid in verband met de specifieke geschillen rond en om het faillissement.⁽⁵²⁾

Het advies dat het parket ter zitting van de rechtbank van koophandel uitbrengt, bijvoorbeeld over de verschoonbaarheid van de gefailleerde, wordt beschouwd als een belangrijk element in die economische beleidsfunctie die het openbaar ministerie vervult.⁽⁵³⁾

Benevens het feit dat het openbaar ministerie in cruciale fasen van de rechtspleging een grotere adviesbevoegdheid kreeg toegewezen, heeft het tevens nieuwe vorderingsrechten gekregen, onder meer het recht om een voorlopig bewindvoerder te doen aanwijzen, vervolgens het recht om de faillietverklaring te vorderen zowel tijdens de akkoordprocedure

⁴⁹ J. du Jardin, “Le caractère communicable des causes en matière de faillite”, *J.T.* 1983, 27.

⁵⁰ I. Verougstraete, *Manuel de la faillite et du concordat*, Kluwer, uitg. 2003, nr. 397.

⁵¹ P. Romijn, reeds vermeld; I. Verougstraete, ‘L’action du ministère public auprès du tribunal de commerce’, in *L’évolution du droit judiciaire au travers des contentieux économique, social et familial*, actes des XIe journées Jean Dabin, Brussel, Bruylant, 1984, 538.

⁵² *Gedr. St.*, Kamer, 1991-1992, nr. 631/13, p. 48; J.-PH. Lebeau : “Pour un auditorat social et économique”, *J.T.*, 1997, 405.

⁵³ Zie de circulaire nr. 6/98 van het College van procureurs-generaal betreffende het faillissement, gewijzigd na de inwerkingtreding van de wet van 4 september 2002 tot wijziging van de Faillissementswet van 8 augustus 1997, het Gerechtelijk Wetboek en het vennootschapswetboek.

als buiten elke akkoordprocedure, zodra het, wanneer het van de onderzoekskamer een dossier ontvangt, een onmiskenbare staat van faillissement vaststelt waardoor het de procedure tot faillietverklaring op gang kan brengen.⁽⁵⁴⁾

De aandacht voor de rekeningen van de ondernemingen, de nieuwe wetten op het faillissement en het gerechtelijk akkoord, de invoering van een vennootschapswetboek, dit alles heeft aan het openbaar ministerie een eigen vorderingsrecht en een eigen vorderingsplicht gegeven in handelszaken, terwijl het zich voordien beperkte tot het uitbrengen van adviezen in faillissementszaken.⁽⁵⁵⁾

Het parket dient aldus te waken over de “mise en application d’une véritable politique judiciaire économique”⁽⁵⁶⁾, onder meer door in het algemeen toe te zien op de faillissementsverrichtingen, door het in artikel 36 van de wet van 8 augustus 1997 vastgelegde recht van toezicht op grond waarvan het bij alle verrichtingen van het faillissement aanwezig kan zijn, het dossier van het faillissement te allen tijde kan raadplegen, inzage kan nemen van de boeken en bescheiden van de gefailleerde, de staat van zijn zaken kan onderzoeken en zich door de curators alle inlichtingen kan doen verstrekken die het dienstig acht. Wanneer het openbaar ministerie voor zijn conclusie of zijn vorderingen gebruik maakt van stukken die deel uitmaken van een commercieel of strafrechtelijk dossier, kan zulks ongetwijfeld aanleiding geven tot problemen ingeval die stukken niet voldoende aan tegenspraak zijn onderworpen.

Dat recht van controle en toezicht tijdens het verloop van de procedure tot faillietverklaring wordt niet uitgeoefend in het belang van de failliete boedel, maar in het belang van de economische openbare orde.⁽⁵⁷⁾

Hetzelfde geldt voor het gerechtelijk akkoord: wanneer bijvoorbeeld het parket ziet dat een handelaar met schulden zijn verantwoordelijkheden niet beseft en evenmin de kansen die een beperkt uitstel hem biedt, kan het openbaar ministerie ter vrijwaring van het algemeen belang zelf bij dagvaarding de akkoordprocedure instellen.⁽⁵⁸⁾

Er moet ook nog worden gewezen op de rol van het openbaar ministerie bij de publicatie van de jaarrekeningen, omdat ter zake een omvangrijk aantal geschillen bestaat. Overeenkomstig artikel 182, §1, van de Vennootschapswet mag de rechtbank van koophandel de ontbinding uitspreken van een vennootschap die gedurende drie opeenvolgende boekjaren niet heeft voldaan aan de verplichting om een jaarrekening over te leggen. Het initiatief tot een dergelijke procedure kan door het openbaar ministerie zelf worden genomen.

Het parket wordt aldus in feite een soort van *economisch auditoraat* dat, door bijstand te verlenen aan de rechtbanken van koophandel, hun de middelen verschafft om de handel en de nijverheid te saneren. De wetgever heeft dat soort gespecialiseerd auditoraat trouwens een officieel statuut willen geven door de wet van 22 december 1998⁽⁵⁹⁾ die de bevoegdheden van het openbaar ministerie terzake nog vergroot.

⁵⁴ P. Romijn, *l.c.*, 267 en 273.

⁵⁵ Lees in het jaarlijks activiteitsverslag van het correctioneel parket van Brussel, de bladzijden gewijd aan de financiële afdeling van dat parket.

⁵⁶ Chr. Matray, “Etat actuel et perspectives du dépitage des entreprises en difficultés”, Journée d’études du 14 mai 1996, Gestion-2000

⁵⁷ I. Verougstraete, *Manuel de la faillite et du concordat*, uitg. 2003, p. 638.

⁵⁸ I. Verougstraete, 2003, op. cit., p. 73.

⁵⁹ Zie R. Troisfontaines, “Le tribunal de commerce en Belgique : une juridiction exemplaire?”, *R.D.C.B.* 2000, 30. Op het ogenblik dat deze tekst wordt geschreven, is die wet nog niet in werking getreden. Zie het

Het openbaar ministerie en de familiezaken

Van bij het ontstaan van ons burgerlijk wetboek en ons wetboek van burgerlijke rechtspleging is het openbaar ministerie altijd bijzonder betrokken geweest bij de staat van de personen en het familierecht⁽⁶⁰⁾.

In het burgerlijk recht doet het personenrecht immers tal van problemen rijzen. Die problemen raken rechtstreeks de zogenaamde familieorde en bijgevolg ook de maatschappij zelf, en dus de openbare orde.

“Ce qui intéresse *l’ordre public* doit précisément être sauvegardé, si l’on veut que celui-ci ne soit pas mis en péril.”⁽⁶¹⁾

Als *behoeder van die openbare orde*, is het de taak van het openbaar ministerie de regels die ten grondslag liggen aan de politieke, morele en sociale orde van de Staat, waartoe precies in de eerste plaats de regels betreffende de staat van de personen behoren, te doen eerbiedigen.

Reeds in 1963 verklaarde procureur des Konings Raymond Charles: “gardien de l’ordre social en général et de l’ordre familial en particulier, le ministère public est, en raison même de sa fonction, placé mieux que quiconque pour intervenir avec force et contrainte s’il le faut, tout en ayant le souci constant de préserver le contexte familial qui, formant comme on le sait, une unité avec l’enfant, s’avère être indispensable à son épanouissement”.⁽⁶²⁾

Het betreft hier evenwel een *openbare orde van privébelangen*. Deze verantwoordt de thans bij artikel 138 Ger.W. aan het openbaar ministerie toegekende bevoegdheid om op te treden bij wege van rechtsvordering, vordering of advies. Het openbaar ministerie kan ambtshalve optreden en zelfs, in voorkomend geval, in andere gevallen dan de bij de wet bepaalde (Cass., 28 maart 1974, A.C., 1974, p. 830).

De zeer verontrustende toename van het aantal familiegeschillen heeft geleid tot meer bemoeienis van het openbaar ministerie met wat nochtans wezenlijk tot het privé-leven behoort. Vandaar een *toegenomen*⁽⁶³⁾ macht, waarvan het belang groot is temeer daar het openbaar ministerie een *één en ondeelbaar* gerechtelijk orgaan vormt dat optreedt voor verschillende rechters. Het openbaar ministerie verschijnt in dat opzicht als “un interlocuteur privilégié du juge dont il partage, sans dire le droit, les préoccupations et les attributions.”⁽⁶⁴⁾

---

wetsvoorstel Giet, Reynders en Viseur, *Gedr. St.*, Kamer, 1996-97, nr. 1178/1, van 10 september 1997, en overgenomen in de Senaat door mevr. Nyssens, *Gedr. St.* Senaat, buitengewone zitting 2003, nr. 3-45/1 van 9 juli 2003. Zie tevens *infra* de beschouwingen over het arbeidsauditoraat.

⁶⁰ In bijlage 3 zijn de bibliografische verwijzingen terug te vinden die ons het meest van belang toeschenen in een materie die uitgebreid is becommentarieerd.

⁶¹ Ch. Van Reepinghen, *Verslag over de gerechtelijke hervorming*, 133 tot 135.

⁶² R. Charles, “Le ministère public et la protection de l’enfance”, *R.D.P.* 1962-1963, (188) 124.

⁶³ M-Th. Meulders-Klein, “Famille et justice: à la recherche d’un modèle de justice – rapport au colloque organisé par le Centre de la Famille de l’U.C.L., Brussel, Bruylant, 1997; - van dezelfde auteur: “L’autonomie judiciaire du contentieux familial”, in *Actes des XIe journées d’études juridiques J. Dabin, organisées par le Centre Ch. Van Reepinghen les 14 et 15 octobre 1982 à Louvain-la-Neuve*, Brussel, Bruylant, 1984, 958.

⁶⁴ G. de Leval, “L’action du ministère public en matière civile”, *l.c.*, 65.

Uiteindelijk vormt het belang van de minderjarige de essentiële verantwoording en de toetssteen van de rol van het openbaar ministerie, alsook van zijn bemoeienissen met de familieverhoudingen. *Het belang van het kind*, waarvan wel eens is gezegd dat het *het kind van de procureur* is, vormt de hoeksteen van die zending van het openbaar ministerie dat optreedt als behoeder van de openbare orde, maar ook als *amicus curiae*, dat is als *raadsman van de rechter*, door zijn weloverwogen en objectief advies aan die rechter. Ook de partijen halen hieruit voordeel doordat de zaak bekeken wordt op een niveau dat de wrokgevoelens en egoïstische houdingen die hen tot tegenstanders maakten alvorens hen te scheiden, te boven gaat.

Vooraf dient erop te worden gewezen dat het openbaar ministerie in familieconflicten tevens een belangrijke rol speelt als onpartijdig onderzoeker, daar het geen partij is en niet eens met een partij kan worden gelijkgesteld. Daartoe beschikt het over ruime opsporingsbevoegdheden die het ofwel ambtshalve ofwel op verzoek van de rechter uitoefent, onder meer binnen het kader van de artikelen 872 en 1280 Ger.W. (zie infra), alvorens uiteindelijk zijn adviserende bevoegdheid zowel in rechte als in feite uit te oefenen.

Tevens dient erop te worden gewezen dat het openbaar ministerie in de loop der jaren, onder meer door de wet van 30 juni 1994, een reeks van bevoegdheden en prerogatieven heeft gekregen die het niet bezit op andere domeinen van het burgerlijk recht.⁽⁶⁵⁾

Het steeds ingewikkelder karakter van de familiezaken met op de koop toe de versnippering van de bevoegdheden, niet alleen van de volstreekte bevoegdheden, maar ook van de bevoegdheden *ratione temporis et personae*, heeft het optreden van het openbaar ministerie, dat niettemin één en ondeelbaar bleef, nog meer noodzakelijk en onvermijdelijk gemaakt. “D’accusatoire, la procédure s’est faite de plus en plus inquisitoire et le juge tributaire d’autres savoirs. Le juge doit en effet pouvoir disposer d’informations autres que celles que les parties veulent bien lui fournir (...). Les droits d’action, de réquisition et d’information du ministère public ne sont rien d’autres que la manifestation de ce souci fondamental”⁽⁶⁶⁾.

De wetteksten die voorzien in de tussenkomsten van het openbaar ministerie zijn dus talrijk in vergelijking met bepaalde materies waarin de wet zeer veel leemten vertoont. Het is binnen de perken van deze uiteenzetting niet mogelijk de lijst daarvan op te maken. Ik beperk me dus tot enkele opmerkingen.

Vooreerst dien ik te herinneren aan de reeds gesignaleerde tendens om het aantal mededeelbare zaken te beperken (zie onder meer artikel 764 Ger.W., gewijzigd bij de wet van 3 augustus 1992) die niettemin het onverwachte – en enigszins paradoxale – gevolg heeft gehad dat de rol van het openbaar ministerie als verdediger van de minderjarigen en de onbekwamen belangrijker is geworden. Hierbij kan worden verwezen naar het arrest van het Hof van Cassatie van 13 juni 1997, nr. 273, dat, in strijd met de duidelijke tekst van artikel 764 Ger.W., beslist dat de uitzondering betreffende de mededeling aan het openbaar ministerie voor de rechter zitting houdend in kort geding *niet geldt* voor de gevallen, bepaald in artikel 8 van de wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming: bijgevolg, wanneer

⁶⁵ Zie A. Van Gijsel, “La réforme des procédures en divorce”, *Rev. Not.b.* 1994, 438, vermeld door A. Van Gijsel en J.C. Brouwers, “Le rôle du ministère public dans les procédures civiles concernant les enfants”, *Rev. Dr. ULB* 1996, 42, noot 34; F. Poelman, “Le rôle du ministère public dans les matières civiles concernant les mineurs”, *Ann. Dr.* 1971, nr. 1-2, p. 57-88; G. Closset-Marchal, *l.c.*, 60 e.vlg.

⁶⁶ M-Th. Meulders-Klein, *l.c.*, 961, 963 en 975.

in kort geding voorlopige maatregelen moeten worden genomen die betrekking hebben op de persoon, op het levensonderhoud of op de goederen van niet ontvoogde minderjarige kinderen van ouders die in een procedure van echtscheiding of feitelijke scheiding verwickeld zijn, wordt ingevolge voornoemd artikel 8 de aanwezigheid van het openbaar ministerie tijdens het debat *vereist*, zowel in hoger beroep als in eerste aanleg.

Genoemd artikel 8 van de Jeugdbeschermingswet maakt dus van het openbaar ministerie een verplicht waarnemer van het debat over de kinderen van echtgenoten die om een welbepaalde reden uit de echt scheiden en een erkend beschermer van hun belangen voor de rechter die als rechter in kort geding in beginsel, behoudens uitdrukkelijke bepaling van de wet, geen zitting kan houden samen met het parket.⁽⁶⁷⁾

Ondanks het belang van de beslissingen die de vrederechter in familiezaken kan nemen – zie bvb. art. 223 B.W., dient echter helaas te worden vastgesteld dat de aanwezigheid van het openbaar ministerie naast die rechter niet vereist is, ook al is laatstgenoemde een alleenrechtsprekend rechter, en ook al werkt het openbaar ministerie, bijvoorbeeld, door zijn advies mee aan de organisatie en het beheer van de voogdij door de vrederechter, en ook al kan laatstgenoemde ook tijdens de voogdij zijn beslissingen wijzigen “op verzoek van de procureur des Konings” (art. 407, § 2 B.W., zie *infra*).

Paradoxaal genoeg moet worden vastgesteld dat het openbaar ministerie in al die geschillen die verband houden met de familieorde en die volgens de wet tot de bevoegdheid van de vrederechter behoren, onmogelijk kan optreden, noch op grond van de algemene bepaling van artikel 138, tweede lid, Ger.W. noch op grond van bijzondere bepalingen. Die toestand zou nog zorgwekkender worden indien het wetsvoorstel tot wijziging van de bevoegdheden van de vrederechter zou worden goedgekeurd; het doel van dat voorstel is, met het oog op een grotere eenvormigheid in de verdeling van de bevoegdheden, die van de vrederechter uit te breiden tot de gehele materie van de familieconflicten.⁽⁶⁸⁾

Hierna volgen nog enkele andere voorbeelden van tussenkomst van het openbaar ministerie :

-artikel 1293, tweede lid, Ger.W., op grond waarvan de rechter de oorspronkelijke overeenkomsten in een echtscheidingsprocedure door onderlinge toestemming kan wijzigen en aanpassen, nadat hij kennis heeft genomen van het advies van de procureur des Konings, wanneer wegens “nieuwe en onvoorzienbare omstandigheden waardoor de toestand van de kinderen ingrijpend wordt gewijzigd, de oorspronkelijke overeenkomsten hem strijdig lijken met de belangen van de kinderen”.

-artikel 1297, Ger.W. krachtens hetwelk het openbaar ministerie, na de laatste verschijning, noodzakelijkerwijs zijn advies moet uitbrengen over de vorm en de inhoud wat betreft de procedure tot echtscheiding door onderlinge toestemming.

-artikel 387bis B.W. krachtens hetwelk de procureur des Konings de jeugdrechtbank kan verzoeken “alle beschikkingen met betrekking tot het ouderlijk gezag op te leggen of te wijzigen in het belang van het kind”, zelfs als er geen geschil tussen de ouders bestaat, en zulks onverminderd de bevoegdheid van de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg,

⁶⁷ G. de Leval, *Institutions judiciaires, Introduction au droit judiciaire privé*, 324, noot 108, met talrijke verwijzingen.

⁶⁸ Cf. het wetsvoorstel tot wijziging van de bevoegdheden van de vrederechter, dat op 22 januari 2004 is neergelegd bij de Kamer van Volksvertegenwoordigers, *Gedr. St.*, Kamer, 2003-2004, Doc 51 0723/001.

rechtsprekend in kort geding (cf. artikel 1280 Ger.W. dat eveneens in de tussenkomst van het openbaar ministerie voorziet).

-artikel 1280 Ger.W., een bepaling inzake echtscheiding en scheiding van tafel en bed die zeer belangrijk is omdat aan het openbaar ministerie een opsporingsbevoegdheid wordt toegekend. Zo kan het, onder meer door bemiddeling van de bevoegde sociale dienst, inlichtingen inwinnen betreffende de zedelijke en materiële toestand van de kinderen. Dat is het – uitzonderlijke – geval waarin de rechter – zij het alleen in de mededeelbare zaken – het openbaar ministerie kan *vorderen*, met andere woorden hem een *injunctie* kan geven om inlichtingen in te winnen omtrent de punten die hij aangeeft (zie art. 872 Ger.W.). Die zaken hebben voornamelijk betrekking op de uitoefening van de ouderlijke macht, het hoederecht over de kinderen, de verblijfplaats van de echtgenoten, de uitkering tot onderhoud en de adoptie.

In al die familie zaken in de ruime betekenis van het woord, “le ministère public est considéré par le législateur, non seulement comme le défenseur de l’ordre public traditionnel, mais encore comme le protecteur de l’enfant, et, au delà, le gardien de l’ordre des familles, au détriment d’une idée rigide de l’institution familiale et de l’autorité parentale”.⁽⁶⁹⁾

Dit alles heeft niet belet dat zich in de evolutie van de rol van het openbaar ministerie enkele *incidenten* hebben voorgedaan, zoals bijvoorbeeld toen artikel 1279 Ger.W. werd opgeheven door de wet van 13 april 1995 betreffende de gezamenlijke uitoefening van het ouderlijk gezag. Men is het blijkbaar eens dat die opheffing te wijten is aan een “onachtzaamheid”⁽⁷⁰⁾ en dat zij geleid heeft tot opheffing van het vorderingsrecht van het openbaar ministerie voor de voorzitter, zitting houdende in kort geding. De wet van 20 mei 1997 heeft evenwel die toestand verholpen door dat vorderingsrecht via artikel 1280 Ger.W. opnieuw in te voeren.

Bovendien dienen wij hier nog te verwijzen naar de wet van 19 februari 2001, die alles wat totnogtoe onder de bemiddeling in familie zaken viel *aan het toezicht van de rechter onderworpen heeft*. Het gebeurde immers hoe langer hoe vaker dat het parket, dat op de zittingen van de jeugdrechtbank aanwezig was, aan de partijen het voorstel deed een gezinsbemiddeling te overwegen. Deze schorste de rechtspleging gedurende de tijd waarin de partijen tot een akkoord poogden te komen. Het beroep op die autonome en alternatieve wijze van beëindiging van familieconflicten, dat in het verlengde ligt van de Aanbeveling van 21 januari 1998 van het Ministercomité van de Raad van Europa, is belangrijk, precies omdat die conflicten, welke hoofdzakelijk betrekking hebben op het hoederecht en het bezoekrecht, voortdurend in aantal toenemen. De bemiddeling wordt daardoor “een bijzonder nuttig preventiemiddel” omdat hierdoor “de gerechtelijke strijd niet uit de hand loopt”⁽⁷¹⁾

De wet van 19 februari 2001 (zie art. 734bis, § 5, derde lid, Ger.W.) heeft die bemiddeling georganiseerd binnen het kader van een gerechtelijke procedure, bij een beslissing *alvorens recht te doen* van een rechter die het advies van het openbaar ministerie inwint, alvorens na te gaan.

⁶⁹ G. Closset-Marchal, *l.c.*, 61.

⁷⁰ D. Pire, “L’intervention du juge des référés en matière familiale”, in *Le référé judiciaire*, Brussel, Uitg. Jeune Barreau, 2003, 306.

⁷¹ *Gedr. St.*, Senaat, 2000-2001, nr. 2-422/7, p. 88, bijlage 1: de noot neergelegd door mevr. De Vroede, eerste substituut, die hoofd is van de afdeling “familiezaken” van het parket te Brussel.

Er wordt thans zelfs voorgesteld om de bemiddelingsmogelijkheden uit te breiden tot alle burgerrechtelijke, commerciële of sociale geschillen ⁽⁷²⁾.

Hierdoor zou de adviserende rol van het openbaar ministerie nog versterkt worden, met het oog op een nogal prozaïsche doelstelling, namelijk de behandeling van de geschillen versnellen. We mogen echter niet uit het oog verliezen dat bemiddeling geen alternatief is voor de rechtsprekende bevoegdheid: zij moet hoogstens verzoening tussen de partijen mogelijk maken ⁽⁷³⁾.

Alvorens af te ronden i.v.m. die belangrijke bevoegdheden van het openbaar ministerie inzake familierecht, wil ik nog enkele beschouwingen wijden aan voogdij en adoptie.

Dankzij de wet van 29 april 2001 tot wijziging van verscheidene wetsbepalingen inzake de voogdij over minderjarigen kan de minderjarige nu een actieve rol spelen in zijn eigen voogdij; zo kan hij, als hij zijn belangen bedreigd acht, de procureur des Konings voor de vrederechter doen tussenkomen; dit gebeurt bij rechtsvordering, meer bepaald aan de hand van een verzoekschrift (art. 404 B.W.). Het toezicht op de voogdij wordt immers in het bijzonder verzekerd door het openbaar ministerie, aan wie de beschikkingen van de vrederechter ter kennis worden gebracht zodra ze zijn uitgesproken en die, bijgevolg en naar gelang van de omstandigheden, bijvoorbeeld, de afzetting van de voogd kan vragen of een wijziging vorderen van de beslissingen die waren genomen om de voogdij te organiseren (artt. 399 en 407 B.W.; art. 1233, § 1, 4°, Ger.W.). We wijzen ook op artikel 412 B.W., dat de vrederechter toestaat om, door bemiddeling van de procureur des Konings – die nochtans in dat rechtscollege geen zitting heeft – informatie te verzamelen over de familiale, morele en materiële toestand van de minderjarige en over diens leefomstandigheden. Uiteindelijk is de procureur des Konings *de natuurlijke procureur van de minderjarige*. Deze kan zich immers tot de procureur wenden in geval van een ernstige betwisting met zijn voogd (art. 405, § 2, B.W.).

Inzake adoptie, die volledig wordt geregeld door de wetten van 13 maart en 24 april 2003, die de uitwerking van het Verdrag van Den Haag van 29 mei 1993 inzake de bescherming van kinderen en de samenwerking op het gebied van interlandelijke adoptie mogelijk moeten maken, wordt de rol van het openbaar ministerie geloofwaardig gemaakt, en zelfs onrechtstreeks erkend, omdat men het oorspronkelijke idee heeft opgegeven om van de vrederechter een *familierechter* te maken, terwijl deze noch over een parket, noch over een geschikte sociale dienst beschikt ⁽⁷⁴⁾. Te meer daar een recent wetsvoorstel de bevoegdheden van de vrederechter wil uitbreiden tot alle geschillen over gezinsconflicten ⁽⁷⁵⁾.

Die rol wordt gespeeld zowel met betrekking tot het onderzoek naar de geschiktheid van de adoptant, als tot het onderzoek naar de adoptiekansen van de geadopteerde. Zodra het verzoekschrift tot adoptie is ontvangen, moet het openbaar ministerie – en dat was al het geval – onverwijld alle nuttige inlichtingen inwinnen over de voorgenomen adoptie (art. 1231-5 Ger.W.).

⁽⁷²⁾ Zie wetsvoorstel tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek om er een bemiddelingsprocedure in te voegen, op 18 november 2003 ingediend door N. de T' Serclaes, *Gedr.St.* Senaat, 2003-2004, nr. 3-343/1.

⁽⁷³⁾ B. Gorchs, "La médiation dans le procès civil: sens et contresens. Essai de mise en perspective du conflit et du litige", *Rev. trim. dr. Civ.* 2003, 409.

⁽⁷⁴⁾ F. Swennen, "Het nieuw intern adoptierecht: horresco referens", *R.W.* 2003-2004, (441) 446 en noot 51; M. Traest, "Interlandelijke adoptie na de wet van 24 april 2003", *R.W.* 2003-2004, 1361.

⁽⁷⁵⁾ Cf. supra: *Gedr.St.* Kamer, 2003-2004, Doc 51 0723/001, van 22 januari 2004: wetsvoorstel tot wijziging van de bevoegdheden van de vrederechter.

De memorie van toelichting beklemtoont dat “het parket” een beroep moet kunnen doen op personen die “daartoe de nodige opleiding” kregen (Gedr. St., Kamer, 1366/001, 1367/001, p. 81). Dit wijst erop hoe belangrijk de rol van het openbaar ministerie werd geacht, en zulks los van het maatschappelijk *onderzoek* dat de jeugdrechtbank kan bevelen wanneer het om een kind gaat (art. 1231-6 Ger.W.). Bij die inlichtingen komt nog het advies van het openbaar ministerie over de wenselijkheid van de adoptie (art. 1231-7 Ger.W.). Het openbaar ministerie kan, nadat het kennis heeft gekregen van het adoptievonnissen, hoger beroep en zelfs, in voorkomend geval, cassatieberoep instellen.

Uit dit alles blijkt dat de justitie, door de steeds grotere impact van het recht in de familiale verhoudingen, een materie die nochtans in beginsel tot het privé-domein behoort, meer *inquisitoriaal* is geworden – wat wordt verantwoord door de maatschappelijke draagwijdte van de kwetsieuzen belangen – dan *accusatoir*, wat meestal het kenmerk is van de burgerlijke rechtspleging.

Het parket zal trouwens meestal trachten de ouders te verzoenen, eerder dan aan te sturen op een gerechtelijk optreden. Ligt de evolutie van ons rechtstelsel trouwens niet in de lijn van het bevorderen van bemiddeling boven alle andere oplossingen?

Hierdoor bevindt het openbaar ministerie zich daadwerkelijk op *het kruispunt van de familiale geschillen*, waar het een steeds actievere rol op zich neemt, en die rol vervult met het streven – en de mogelijkheid – om zelf de zaken te onderzoeken. Zo wil het openbaar ministerie de rechter beter informeren. Als vertegenwoordiger van de belangen van het kind wil het de rechter ook het objectieve en onpartijdige advies bezorgen van een *amicus curiae*, die bijzonder competent is en vooral onafhankelijk is ten opzichte van de belangen van de wettelijke vertegenwoordigers van die kinderen. In die context heeft voornoemd advies aan gezag gewonnen.

Ondanks een “*entassement des compétences et l'éclatement des juridictions*” zoals professor Marie-Thérèse Meulders-Klein terecht vaststelde, kreeg het parket, “omniprésent dans le contentieux familial lorsqu'il est question des enfants”, geleidelijk “une fonction unificatrice et totalisante de protection et de sauvegarde de l'intérêt des familles et des enfants, qui n'est que le prélude et la condition de l'exercice d'un réel contrôle social sur la famille et ses démembrements”⁽⁷⁶⁾, en zulks ondanks het feit dat de *jeugdbescherming* zelf minder *gerechtelijk* werd.

De bevoegdheden zijn thans *versnipperd* tussen de vrederechter, de rechter in kort geding, de jeugdrechter, de gewone kamer van de rechtbank van eerste aanleg⁽⁷⁷⁾. In het vooruitzicht van een *familie rechtbank* die de Regering plant, zou het openbaar ministerie in alle stadia van de procedure moeten optreden en aldus bijdragen tot een grotere eenheid in de rechtspraak⁽⁷⁸⁾. Men neigt inderdaad naar een hergroepering van bevoegdheden in burgerlijke zaken. Wanneer een gezinsconflict door verschillende magistraten moet worden onderzocht, bestaat

⁽⁷⁶⁾ Chr. Panier, “Le ministère public aux carrefours du contentieux familial”, *Rev. trim. dr. fam.* 1984, 109, 133 en 147; zie ook Van Gijssels en J.C. Brouwers, *l.c.*

⁽⁷⁷⁾ Zie in dat verband de algemene beleidsnota van de Minister van Justitie, *Gedr. St. Kamer*, 2003-2004, Doc 51 0325/016, van 12 november 2003, p. 25; zie ook het wetsvoorstel houdende instelling van een familie rechtbank, ingediend door J. Milquet, *Gedr. St. Kamer*, 2003-2004, Doc 51 0765/001, van 5 februari 2004.

⁽⁷⁸⁾ P. Senaev en F. Swennen, “De hervormingen in het personen- en familie recht”, 2002-2003, Intersentia, 2003.

er hoe dan ook al één orgaan: het openbaar ministerie wiens aanwezigheid bij de vrederechter des te noodzakelijker zou worden als men zijn bevoegdheden wil uitbreiden tot alle gezinsconflicten ⁽⁷⁹⁾.

Wij hebben al gezegd dat het gevolg van die wetgevende ontwikkeling voor de rol van het openbaar ministerie vrij onverwacht was: zijn rol wordt immers enerzijds versterkt terwijl er anderzijds een tendens bestaat om de mededeelbare zaken te beperken (zie o.m. de wet van 3 augustus 1992), om een reden die, in dit geval, geen goede reden is: namelijk het openbaar ministerie niet overbelasten met burgerlijke zaken, opdat het zich meer zou kunnen inlaten met strafzaken, precies alsof dat zijn voorkeurswerkterrein zou zijn.

“D’une situation où, quelle que soit la cause même non communicable, la présence du ministère public était indispensable, on a glissé vers un système à compétence civile *résiduelle* du ministère public (...). Le renversement est donc total.”⁽⁸⁰⁾

Er zijn nog andere materies, meer randgebieden, waarin het openbaar ministerie moet optreden, bijvoorbeeld:

- in het jaarlijkse nazicht van de registers van de burgerlijke stand, met name op het vlak van de familienamen (art. 53 B.W.). Het openbaar ministerie wordt trouwens betrokken bij de uitvoering *sensu lato* van de beslissingen betreffende de burgerlijke stand. Aldus ziet het toe op de overschrijving van de beslissingen over de staat van de personen, inzake afstamming en inzake adoptie. Het treedt tevens ambtshalve op om in een akte van de burgerlijke stand een vermelding te schrappen die strijdig is met de bepalingen van de wet ⁽⁸¹⁾;
- in de onderzoeken vóór naturalisatie, teneinde zijn advies te kunnen uitbrengen ⁽⁸²⁾;
- betreffende de voorwaarden om een huwelijk te mogen aangaan (art. 145 B.W.) kan de minderjarige, die dispensatie vordert, zich rechtstreeks wenden tot de procureur des Konings, wiens administratieve functie een gerechtelijk karakter krijgt door het advies dat hij aan de jeugdrechtbank bezorgt.

Er heeft zich dus weliswaar een tendens gemanifesteerd om de mededeelbare zaken te beperken, maar we moeten toch erop wijzen dat het adviesrecht gehandhaafd en versterkt werd op het vlak van het recht m.b.t. het gezin en de minderjarige kinderen. De beschermende rol van het openbaar ministerie in die materies werd immers vastgelegd, waardoor het aantal geschillen helaas blijft toenemen.

Ondanks die versterkte bevoegdheid van het openbaar ministerie, moet nauwlettend worden toegezien op de naleving van het beginsel van het recht op tegenspraak en op de eerbiediging van het recht van verdediging. Het spreekt vanzelf dat in de domeinen waar het openbaar ministerie zijn medewerking verleent, ofwel op eigen initiatief ofwel op verzoek van de rechter, in de bewijsvoering en het achterhalen van de waarheid, de aldus verkregen bijkomende informatie en inlichtingen bij het dossier moeten worden gevoegd zodat de

⁽⁷⁹⁾ Cf. supra: wetsvoorstel tot wijziging van de bevoegdheden van de vrederechter, *Gedr.St. Kamer*, 2003-2004, doc 51 0723/001, van 22 januari 2004.

⁽⁸⁰⁾ G. Ladrière, « De l’interaction du ministère public par voie d’avis au civil et de l’importance particulière qu’elle revêt devant les juridictions du travail », *J.T.T.*, 2001, 495.

⁽⁸¹⁾ J. van Compernelle en G. Closset-Marchal, *l.c.*, nr.100.

⁽⁸²⁾ Zie Hoofdstuk *Vbis* dat bij wet van 22 december 1998 ingevoegd is in de wet van 28 juni 1984.

partijen erover debat kunnen voeren vóór elk vonnis. De artikelen 872 en 1280 Ger.W. leggen de naleving van dat vereiste formeel op. Maar volstaan die teksten wel? ⁽⁸³⁾

We moeten dus aanvaarden dat er voorbehoud wordt gemaakt betreffende de onderzoeksbevoegdheid van het openbaar ministerie, wanneer het, bijvoorbeeld, een beroep doet op de politiediensten omdat dit aan zijn optreden een mogelijk strafrechtelijke inkleuring geeft: “au danger d'*inquisitorialité* excessive s'ajoute le risque d'une *pénalisation* du contentieux familial” ⁽⁸⁴⁾.

Het openbaar ministerie en de jeugdbescherming

Aanvullend bij wat net onderzocht is, zou ik kort de rol van het openbaar ministerie willen schetsen, met betrekking tot *de jeugdbescherming*.

Naast het vorderingsrecht dat het openbaar ministerie uitoefent t.a.v. jonge delinquenten, dat vergelijkbaar is met de *strafvordering* van het parket t.a.v. volwassenen, treedt het openbaar ministerie op t.a.v. de *minderjarige in gevaar*. Dat optreden is veeleer preventief en toezichhoudend dan bestraffend. Het openbaar ministerie speelde aldus t.a.v. kinderen van uit het ouderlijke gezag ontzette ouders een rol die vrij goed vergelijkbaar was met die van de *kinderrechter* t.a.v. zijn pupillen ⁽⁸⁵⁾. In die context had men het over *kinderen van de procureur* (cfr. supra).

Het jeugdparquet deed in die materie veel ervaring op en beschikt tevens over evenzeer gespecialiseerde medewerkers die niet van een politiedienst afhangen.

Zo heeft het jeugdparquet zich langzamerhand een rol toegemeten die hoofdzakelijk – ja zelfs in essentie - educatief en preventief is ⁽⁸⁶⁾.

“Par la diversité des orientations qu'il peut donner aux affaires relatives à des mineurs (ou à des familles), le procureur du Roi intervient tantôt activement dans la prévention spécifique, en guidant le mineur concerné et sa famille vers un service adéquat, tantôt comme moteur de l'intervention judiciaire, en saisissant le tribunal de la jeunesse à leur sujet. Il ne recourra cependant à cette saisine qu'en étant convaincu de l'inopportunité d'une action sociale préventive *et* de la nécessité d'une mesure judiciaire” ⁽⁸⁷⁾.

Op het vlak van de bescherming van minderjarigen draagt het openbaar ministerie ertoe bij “à assurer la cohérence et la continuité de l'intervention judiciaire par ses contacts avec les parties et leur conseil, son action préalable au procès, les informations qu'il réunit, l'avis qu'il

---

⁽⁸³⁾ J. van Compernelle, “L'évolution du droit judiciaire au travers des contentieux économique, social et familial – Rapport général de synthèse”, *Actes des XIes Journées d'études juridiques J. Dabin*, georganiseerd door het Centre Ch. Van Reepinghen op 14 en 15 oktober 1982 te Louvain-la-Neuve, Brussel, Bruylant, 1984, (979) 1002.

⁽⁸⁴⁾ J. van Compernelle, *ibid.*

⁽⁸⁵⁾ S. Huynen, "En marge de la loi sur la protection de l'enfance", in *R.D.P.1957*, publication jubilaire, (211) 214; Fr. Tulkens en Th. Moreau, *Droit de la jeunesse*, Brussel, Larcier, 2000, 166 e.v.

⁽⁸⁶⁾ S. Huynen, *l.c.*, 214.

⁽⁸⁷⁾ R. Loop, "Le rôle du parquet", in *Délinquance des jeunes – Politiques et Interventions*, Gent, Story-Scientia, 1986, (141) 143.

donne au terme des débats et le concours qu'il prête à l'exécution de la décision judiciaire”⁽⁸⁸⁾.

De bijzondere wet van 8 augustus 1988 tot hervorming der instellingen, en de latere daaruit voortvloeiende decreten van de Vlaamse en van de Franse Gemeenschap heeft evenwel, door de bescherming van jongeren in gevaar aan de justitie te onttrekken en door die materie te *communautariseren*, een belangrijke impact gehad op de essentiële rol die het openbaar ministerie al vele tientallen jaren lang had vervuld, ja zelfs vóór de wet van 15 mei 1912 op de jeugdbescherming, waarin de specialisatie van de kinderrechter *én* die van de het openbaar ministerie ingevoerd zijn als hoekstenen van een structuur waarmee België een pioniersrol in Europa had vervuld.

Die educatieve en preventieve rol werd helaas afgeschaft, ten voordele van niet-gerechtelijke diensten die door de Gemeenschappen zijn opgericht in de context van de zogenaamde *jeugdhulp*. Enkel voor dringende gevallen kan het optreden van het openbaar ministerie nog worden verantwoord. Gelukkig behoudt dit het monopolie om de jeugdrechtbank te adieren wanneer bijvoorbeeld de hulp aan de jongere of aan zijn ouders moet worden *opgelegd*. Reeds in 1963 schreef procureur des Konings Raymond Charles alarmerend : “Il n'est pas douteux qu'enlever au ministère public la mission préventive de protection de la jeunesse pour la confier à un organisme extrajudiciaire signifie une intention de rupture avec une tradition judiciaire plus ancienne que notre indépendance nationale et qui fait partie d'un patrimoine accepté depuis longtemps par une opinion publique particulièrement sensible aux interventions de l'autorité à l'égard des enfants”⁽⁸⁹⁾.

Na wat de procureur des Konings heel pertinent een *capitis deminutio* noemde, is het vrij opvallend nu vast te stellen dat het verslag van de *Commissie Cornelis* en de wetsontwerpen en -voorstellen waartoe dat verslag heeft geleid, evolueren naar een grotere responsabilisering van de jongeren en, bijgevolg, naar een meer *bestraffend* systeem, wat in zekere zin een terugkeer is naar een meer autoritair optreden van het openbaar ministerie.

Het vorderingsrecht van het openbaar ministerie bij de arbeidsgerechten.⁽⁹⁰⁾

Los van de bevoegdheid van het openbaar ministerie om bij wege van rechtsvordering, vordering of advies op te treden, zoals bepaald in art. 138, tweede lid, Ger.W., bevat het derde lid van die bepaling een specifieke regel i.v.m. de betwistingen die in ruime zin behoren tot de bevoegdheden van de arbeidsgerechten, meer in het bijzonder de betwistingen opgesomd in de artt. 578 tot 584 Ger.W.

“Het openbaar ministerie bij de arbeidsgerechten kan van de bevoegde minister of van de bevoegde openbare diensten of instellingen de nodige bestuurlijke inlichtingen vorderen.”⁽⁹¹⁾

⁽⁸⁸⁾ G. de Leval, „L'action du ministère public en matière civile”, *l.c.*, 59.

⁽⁸⁹⁾ R. Charles, „Le ministère public et la protection de l'enfance”, *R.D.P.* 1962-1963, (118) 120.

⁽⁹⁰⁾ Over die materie is er veel onderzoek gedaan zodat ik vrij beknopt kan zijn. Zie in de bijlage enkele elementen van die overvloedige bibliografie. Over de ontwikkelingsgeschiedenis van de rol van de arbeidsauditoraten, zie: J. Hubin, „L'auditorat du travail”, in P. Van Orshoven en M. Storme (uitg.), *Amice curiae, quo vadis? Le ministère public en matière civile, commerciale, administrative et sociale*, Brussel, Kluwer en Bruylant, 2002, (75) 96; G. Ladrière, „De l'intervention du ministère public par voie d'avis civil et de l'importance particulière de ce rôle devant les juridictions du travail”, plechtige openingsrede van de procureur-generaal voor het Arbeidshof te Bergen, 4 sept. 2001, *J.T.T.* 2001, 493 e.v.

De bestaansreden van een arbeidsauditoraat, dat als een van de meest markante vernieuwingen van de gerechtelijke hervorming wordt beschouwd, ⁽⁹²⁾ kan verklaard worden aan de hand van de bijzondere kenmerken van de rechtspleging die inzake arbeidsrecht van toepassing is. Die bestaansreden was, en is nog steeds, - ik zou zelfs eraan toevoegen, meer dan ooit – de noodzakelijkheid om de gelijkheid van de partijen voor de arbeidsrechter te verzekeren, namelijk, enerzijds, de administraties of instellingen voor sociale tegemoetkomingen, die over de noodzakelijke middelen beschikken, en anderzijds, de, veeleer behoeftige, sociaal verzekerde. Die “*égalité des armes se réalise par le biais du pouvoir d'instruire les causes, dévolu aux auditorats du travail*” ⁽⁹³⁾.

De arbeidsauditeur die rechtstreeks contact heeft met de bevoegde diensten van de ministers van Arbeid, Sociale Voorzorg en Volksgezondheid, meer bepaald met de arbeidsinspectie, en die de sociale terechtzittingen bijwoont, kan dankzij een uitgebreide informatie die verworven werd door zijn voeling met de talrijke sociale vraagstukken, tegelijk op gerechtelijk en op bestuurlijk vlak optreden ⁽⁹⁴⁾.

De arbeidsauditeur beschikt immers over een daadwerkelijke *onderzoeksbevoegdheid* die hij ambtshalve kan uitoefenen. Zodoende wordt hij een soort *maatschappelijk onderzoeker* die gezagsdragers van bepaalde organismen kan laten horen om de inlichtingen te verkrijgen die noodzakelijk zijn voor de zaken waarover de arbeidsgerechten uitspraak moeten doen. Die inlichtingen kunnen echter slechts van administratieve aard zijn. De auditeur kan dus zijn onderzoeksbevoegdheid niet uitoefenen bij personen die niet met een openbare dienst zijn belast. ⁽⁹⁵⁾

Alleen al het onderzoek van de aangelegenheden die in art. 764 Ger.W. worden opgesomd, toont aan dat het optreden van het openbaar ministerie voor de arbeidsgerechten niet alleen vereist is om de openbare orde te doen naleven⁽⁹⁶⁾. Voor die gerechten oefent het een essentiële *civielrechtelijke* opdracht uit en speelt het daardoor tevens een onvervangbare sociale rol.

Het waakt, bij voorbeeld, over de handhaving van het evenwicht in gerechtelijke conflicten tussen uitkeringsgerechtigden en instellingen, werkgevers en werknemers. Op de terechtzitting treedt het actief op door zowel feitelijke als juridische vragen te stellen en door de middelen aan te voeren die voor de procedure en voor de zaak zelf noodzakelijk zijn. Zodoende worden onverwachte moeilijkheden vermeden en wordt het risico van een heropening van het debat beperkt. ⁽⁹⁷⁾

Daaruit blijkt dat de opdracht van de arbeidsauditeur ronduit actiever is dan die van het openbaar ministerie bij de *burgerlijke* rechtbanken. We zouden zelfs kunnen zeggen *proactief*,

⁽⁹¹⁾ G. de Leval, *Institutions judiciaires, Introduction au droit judiciaire privé*, 345; J. Hubin, "Le ministère public près les juridictions sociales. Organisation et attributions", *Ann. dr. Liège* 1984, 13 e.v.

⁽⁹²⁾ L. Morgenthal, "Le procès social après la réforme judiciaire", in *Ann. dr. Liège* 1968, 275; M. Patte, "L'auditorat du travail", in *L'évolution du droit judiciaire au travers des contentieux économique, social et familial, Approche comparative, Actes des XIes Journées d'études juridiques J. Dabin, organisées par le Centre Ch. Van Reepinghen les 14 et 15 octobre 1982 à Louvain-la-Neuve*, Brussel, Bruylant, 1984, (679) 684; J. van Compernelle, *l.c.*, 1000.

⁽⁹³⁾ G. Ladrière, *ibid.*

⁽⁹⁴⁾ *Gedr.St. Senaat*, 1963-1964, van 10 december 1963, Memorie van toelichting, (60) 87.

⁽⁹⁵⁾ Cass. 24 maart 1986, *A.C.* 1986, nr. 462, en de belangrijke conclusie van adv.-gen. H. Lenaerts.

⁽⁹⁶⁾ J. Hubin, "Le ministère public près les juridictions sociales – Organisation et attributions", *l.c.*, 16.

⁽⁹⁷⁾ Zie het werkingsverslag van het arbeidsauditoraat bij het Hof van Beroep te Bergen, 2003, 3.

ware het niet dat de grenzen zelf van het geschil geëerbiedigd moeten worden. De auditeur stelt de dossiers samen: de zaak wordt immers in staat van wijzen gebracht, in het belang, eerst en vooral, van de rechtbank die betere en meer volledige informatie krijgt over de teneur van het geschil⁽⁹⁸⁾, maar ook, als we voor ogen houden dat de geschillen in sociale zaken vaak gekenmerkt worden door de ongelijke toestand van de gedingpartijen, in het belang van de rechtzoekenden die, in de meeste gevallen persoonlijk verschijnen en vaak op juridisch vlak ontwapend zijn in vergelijking met de sociale instellingen die duidelijk beter toegerust zijn om in rechte op te treden.

Met de oprichting van een arbeidsauditoraat wilde men dan ook beantwoorden aan een imperatief, namelijk een goede rechtsbedeling, niet alleen op het vlak van de sociale zekerheid, maar ook in alle aangelegenheden die tot de bevoegdheid van de arbeidsgerechten behoren.

Het verloop van het proces voor de arbeidsgerechten krijgt aldus een inquisitoir karakter dat duidelijk afwijkt van het accusatoire karakter van de burgerlijke rechtspleging. De arbeidsauditeur kan – en moet desnoods – in de plaats van de partijen treden, maar uitsluitend om de zaken te onderzoeken en niet om privé-belangen te verdedigen. Dankzij zijn deskundigheid in de sociale wetgeving kan de auditeur, beter dan de partijen, in alle objectiviteit en zelfstandigheid op zoek gaan naar de feitelijke gegevens die noodzakelijk zijn om het dossier in staat van wijzen te brengen en om de oplossing te vinden die hij uiteindelijk in zijn advies zal formuleren.

Zo verwoordde het openbaar ministerie het in het advies vóór het arrest van het Hof van 24 maart 1986: “Een degelijk samengesteld dossier en een goed gemotiveerd advies, met een duidelijke opgave van de op het geschil toe te passen wetgeving, kunnen een uitermate belangrijke invloed uitoefenen op de berechting van de zaak”.⁽⁹⁹⁾

De burgerrechtelijke taken die het arbeidsauditoraat toegewezen kreeg, vormden van meet af aan de essentie van zijn bevoegdheid, aangezien zijn strafrechtelijke bevoegdheid trouwens beperkt is. “Cette prééminence des tâches civiles du ministère public sur ses tâches pénales, a marqué, non seulement l'action de l'auditorat, mais également la culture des magistrats, techniciens soucieux des intérêts du plus faible (...) Sa présence au côté du juge est sans doute un des facteurs de l'absence d'arrière des juridictions du travail”⁽¹⁰⁰⁾.

De onderzoeksbevoegdheid van de auditeur is echter beperkt: hij kan niet de plaats van de administratie innemen om andere dan louter administratieve inlichtingen in te winnen; hij is magistraat en maakt dus deel uit van de rechterlijke macht; hij kan zich dus niet mengen in de eigen bevoegdheid van de administratie.

De rechter kan de auditeur evenmin bevelen het onderzoek in te stellen; dit zou een miskennis van de onafhankelijkheid van de auditeur inhouden⁽¹⁰¹⁾.

De auditeur kan evenmin de plaats van de partijen innemen bij de verdediging van hun eigen belangen, door bijvoorbeeld op te treden in zuiver individuele geschillen tussen een werkgever en een werknemer⁽¹⁰²⁾.

⁽⁹⁸⁾ G. Kreit, *Réflexions sur le rôle du ministère public devant les juridictions du travail*, plechtige openingsrede voor het Arbeidshof te Luik, 4 september 1978, p. 14.

⁽⁹⁹⁾ Cass. 24 maart 1986, *A.C.* 1986, nr. 462, vorenvermelde concl. adv.-gen. H. Lenaerts.

⁽¹⁰⁰⁾ N. Meunier, "Article 155 du Code judiciaire - efficacité de l'action du ministère public", in G. de Leval en J. Hubin (uitg.), *Espace judiciaire et social européen*, Brussel, Larcier, 2003, 158.

⁽¹⁰¹⁾ Cass., 17 september 1990, *RDS* 1990, 434.

Hij is enkel de onafhankelijke behoeder van de rechten van de partijen; hij treedt trouwens niet met hen in debat. Hij vervult zijn onderzoeksrol vóór het debat. Voorts treedt hij op onpartijdige wijze op, zonder een standpunt in te nemen voor de ene of de andere partij. “Il ne représente en aucune manière l'Etat ou un organisme parastatal. Il n'est pas commissaire du Gouvernement. Il recueille des renseignements qui peuvent bénéficier tant au travailleur qu'à l'organisme débiteur de prestations sociales”⁽¹⁰³⁾.

Dat vorderingsrecht van de auditeur omvat de bevoegdheid om de vordering te sturen, ja zelfs te wijzigen, onder het toezicht van de rechter, door bijvoorbeeld, het voorwerp van het geschil te bepalen⁽¹⁰⁴⁾. Het omvat ook het recht om hoger beroep in te stellen, waarbij dat hoger beroep op ruimere wijze wordt geregeld door art. 1052 Ger.W.; hij kan die bevoegdheid zelfs uitoefenen in de gevallen die de openbare orde niet raken⁽¹⁰⁵⁾, wat overeenstemt met een ruime opvatting van de prerogatieven van het openbaar ministerie.

De arbeidsauditeur kan zelfs optreden bij wege van verzoek tot herroeping van het gewijsde⁽¹⁰⁶⁾.

Uiteindelijk kan het ambt als volgt worden omschreven: “l'auditeur du travail occupe une place stratégique, où se croisent des informations provenant des inspecteurs du travail, du greffe du tribunal du travail, du greffe du tribunal de commerce ou encore du parquet du procureur du Roi”⁽¹⁰⁷⁾.

Voor een goede rechtsbedeling in sociale zaken is het weliswaar onontbeerlijk over een gespecialiseerd openbaar ministerie te beschikken, maar het valt toch te betreuren dat het streven van de wetgever om de gerechtelijke achterstand weg te werken, in het bijzonder tot uiting is gekomen door een bevoegdheidsbeperking van de arbeidsauditoraten. Die beperking valt moeilijk te verantwoorden precies omdat het om een bijzonder complex en evolutief recht gaat.⁽¹⁰⁸⁾ Met betrekking tot dat recht kan de rol van *maatschappelijk onderzoeker* van de arbeidsauditeur, als een onafhankelijke magistraat die optreedt binnen rechtscolleges wier bevoegdheden voortdurend toenemen, alleen maar ruimer en noodzakelijker worden, zowel voor de eenvormige uitlegging van dat recht als in het belang van de rechtzoekenden zelf. “La dualité des compétences civiles et pénales de l'auditeur du travail, sa présence au quotidien aux côtés des juges du travail, qui traitent des matières aussi différentes que l'aide sociale, les pensions ou l'assujettissement à la sécurité sociale des travailleurs salariés, lui

⁽¹⁰²⁾ A. Meeûs, "Le rôle du ministère public en droit judiciaire privé", in *Procesrecht vandaag, Referatenboek Postuniversitaire Cyclus Procesrecht - Gent - Antwerpen 1979-1980*, Deel VII, Antwerpen, Kluwer, 1980, (143) 159.

⁽¹⁰³⁾ E. Krings, "Le rôle du ministère public dans le procès civil", *l.c.*, 154.

⁽¹⁰⁴⁾ G. de Leval, "L'avis du ministère public en matière civile: une pièce fondamentale du procès équitable en droit belge", *l.c.*, 47, noot 36.

⁽¹⁰⁵⁾ R. Van Strijdonck, "Enkele aspecten van de bevoegdheden van het openbaar ministerie bij de arbeidsgerechten", *R.W.* 1993-1994, 691, noot 19; J. Hubin, "Le ministère public et les juridictions sociales. Organisations et attributions", *l.c.*, 16.

⁽¹⁰⁶⁾ R. Van Strijdonck, *l.c.*, 691.

⁽¹⁰⁷⁾ J-P Janssens, "Missions civiles et droit d'action de l'auditeur du travail", in G. de Leval en J. Hubin (uitg.), *Espace judiciaire et social européen*, Brussel, Larcier, 2003, (137) 139.

⁽¹⁰⁸⁾ Zie bijv. de wet van 23 april 1998 die de arbeidsgerechten bevoegdheid verleent om de geschillen te beslechten inzake de Europese ondernemingsraden en de procedure ter informatie en raadpleging van de werknemers, die krachtens art. 764, 10°, Ger.W. mededeelbare zaken zijn; - zo ook in de wet van 25 februari 2003 ter bestrijding van discriminatie, met name inzake arbeid, zaken gerangschikt onder de mededeelbare zaken (art. 764, 10° dat verwijst naar art. 578, 13°, Ger.W.).

permettent de conserver à la fois *des compétences pointues et un contact avec la réalité sociale*”⁽¹⁰⁹⁾.

In 1982, d.i. na amper twaalf jaar bestaan kon men al stellen “que le pouvoir spécifique du ministère public près les juridictions du travail s'est révélé facteur d'un rapide, efficace et valable règlement des contentieux en matière sociale”⁽¹¹⁰⁾.

De plannen om nu het optreden van de arbeidsauditoraten te beperken zijn dus volstrekt paradoxaal. Dit wordt trouwens heel terecht vastgesteld door de eerste voorzitter Joël Hubin: “si les juridictions du travail sont susceptibles de recevoir des compétences nouvelles, c'est sans doute parce que le législateur ne peut que constater qu'il peut poursuivre le mouvement consacré par diverses législations récentes, en raison de la capacité de cette juridiction spécialisée à régler avec efficacité les litiges dont elle est saisie, nonobstant une complication croissante, malgré des augmentations massives et parfois subites du nombre des litiges. Or ces résultats sont certainement le fruit de l'intervention judiciaire civile du ministère public, pour ce qui concerne les affaires qui lui sont communicables ou qui sont prises en communication (...)” terwijl “le législateur semble favoriser le concept d'un ministère public dont les compétences se réduisent à l'exercice de fonctions pénales”⁽¹¹¹⁾.

Zoals duidelijk blijkt uit de parlementaire voorbereiding van de wet van 4 mei 1984, die een aantal maatregelen bevat waarmee de Regering de gerechtelijke achterstand wil wegwerken, heeft de wetgever, zonder afbreuk te doen aan het beginsel van het nut van de adviezen van het openbaar ministerie, het automatische karakter van die adviezen willen beperken om te beletten dat het openbaar ministerie volledig in beslag in wordt genomen door het opstellen van adviezen die slechts een theoretisch belang hebben, zodat het meer tijd kan vrijmaken voor het onderzoek van de burgerlijke en handelszaken waar mededeling verplicht blijft. Men ging ervan uit dat het openbaar ministerie, door die taakverlichting, nog efficiënter zou kunnen werken op strafrechtelijk vlak en zich nog beter zou kunnen toeleveren op de uitoefening van de strafvordering.

Zoals de Hoge Raad voor de Justitie erop wijst in zijn advies van 24 maart 2004, staat de vermindering van de mededeelbare zaken aan de arbeidsauditoraten “haaks op een streven naar een efficiënte en goede werking van de arbeidsgerechten”⁽¹¹²⁾.

Daarbij komt nog de *horizontale* integratie van de auditoraten in de parketten van eerste aanleg⁽¹¹³⁾, met name onder het voorwendsel dat de arbeidsgerechten in vergelijking met de burgerlijke hoven en rechtbanken een te lage werklast zouden hebben. Hierdoor wordt om te beginnen de logica van een gespecialiseerd openbaar ministerie opzij geschoven, wat een

---

⁽¹⁰⁹⁾ N. Meunier, *l.c.*, 161.

⁽¹¹⁰⁾ M. Patte, *l.c.*, 685.

⁽¹¹¹⁾ J. Hubin, "L'auditorat du travail", *l.c.*, 133.

⁽¹¹²⁾ De advies- en onderzoekscommissie van de H.R.J. wijst erop (p. 20) dat "de arbeidsauditoraten in het verleden bewezen dat zij een substantiële meerwaarde kunnen bieden bij de bescherming van de rechten van de sociaal verzekerden. (...). Door de mogelijkheid sociale informatie in te winnen, dragen zij bij tot een evenwichtige beoordeling van de geschillen onderworpen aan de arbeidsgerechten. Het is moeilijk te begrijpen dat de arbeidsauditoraten niet meer verplicht moeten tussenkomen in geschillen die betrekking hebben op sociaalezekerheidsprestaties terwijl zij anderzijds wel moeten tussenkomen in geschillen die betrekking hebben op rechten van de bijstandgenieters". Over de vraag van de mededeelbaarheid komt de advies- en onderzoekscommissie tot de slotsom dat het "ten zeerste wenselijk is dat de arbeidsauditoraten verder, op straffe van nietigheid, tussenkomen in sociaalezekerheidsgeschillen".

⁽¹¹³⁾ Zie de artikelen 13 en 16 van de wet van 22 december 1998 tot wijziging van o.a. art. 152 Ger.W.; *m.b.t. die artikelen is die wet thans nog niet in werking getreden. Cf. supra.*

rampzalige maatregel zal blijken te zijn, aangezien vast staat dat de rol van de auditoraten in sociale geschillen onvervangbaar is “pour la protection des acteurs les plus faibles dans la relation entre employeurs et travailleurs (...) Il faut être conscient du fait que les missions qui ont été accomplies dans le cadre des auditorats, perdront leur caractère prioritaire (...) Il ne s'agit pas d'une intégration mais d'une désintégration du ministère public”⁽¹¹⁴⁾. Die taken zullen dus geleidelijk verdwijnen. Vergeleken met het opgelegde en overstelpende werkvolume van de parketten van eerste aanleg, worden ze voortaan als tweederangstaken beschouwd, terwijl ze de specificiteit van de arbeidsauditoraten waren.

Een wellicht redelijke en zelfs primordiale doelstelling – de gerechtelijke achterstand bestrijden – kan geen goede reden zijn als zij ertoe leidt dat een instelling die beschouwd werd als “une des innovations les plus marquantes du Code judiciaire”⁽¹¹⁵⁾ op de achtergrond wordt geplaatst. Bovendien is het nut van het auditoraat in het onderzoek van de dossiers heel vlug tot uiting gekomen en heeft het auditoraat – hier precies ligt de paradox – ertoe bijgedragen dat de arbeidsgerechten geen achterstand hebben.

Het is eveneens paradoxaal dat er, enerzijds, een tendens is om de bevoegdheid van dat auditoraat uit te breiden en dat men het, anderzijds, wil doen opgaan in het parket van eerste aanleg, onder het mom van de oprichting van een *grootauditoraat*, waar alle sociale en economische bevoegdheden zouden samenkomen en dat, gelinkt aan de administraties, de kamers voor handelonderzoek, de griffies van koophandel, zou kunnen beschikken over uitgebreide informatie en dat bovendien over de traditionele onderzoeksmiddelen van het gerechtelijk onderzoek zou beschikken⁽¹¹⁶⁾.

Toch blijven wij ervan overtuigd dat een doeltreffend sociaal recht de specificiteit van een arbeidsgerechtigd vereist en dus ook die van een auditoraat bij dat gerecht. Het lijkt inderdaad heel nuttig dat er een echt economisch en sociaal auditoraat wordt opgericht, hetgeen trouwens aan de wens van die rechtscollèges zou beantwoorden maar zou indruisen tegen de wet van 22 december 1998 betreffende de verticale integratie van het openbaar ministerie die het arbeidsauditoraat als autonoom parket afschafte, door het in het parket van de procureur des Konings te integreren⁽¹¹⁷⁾.

De integratie van alle geledingen van het openbaar ministerie in één geheel kon leiden tot het verdwijnen van een openbaar ministerie, dat als autonome instelling dé specialist is op sociaal vlak. Gelukkig heeft de Minister van Justitie in haar *Algemene beleidsnota* uiting gegeven van haar voornemen, en van dat van de Regering, om de autonomie van de arbeidsauditoraten te bevestigen⁽¹¹⁸⁾.

⁽¹¹⁴⁾ Lees de uiteenzetting van G. Ladrière, procureur-generaal bij het Hof van Beroep te Bergen, in de Senaat op 17 november 1998, Wetsontwerp betreffende de verticale integratie van het openbaar ministerie, het federaal parket en de raad van procureurs des Konings, *Gedr.St. Senaat*, 1998-99, nr. 1-1066/7, p. 5 en 6; N. Meunier en O. Michiels, "Les conséquences de la réforme *Octopus* sur l'auditorat du travail", *Juger* 1999, (34) 36.

⁽¹¹⁵⁾ J. van Compernelle, *l.c.*, 1000.

⁽¹¹⁶⁾ J.- Ph. Lebeau, "Pour un auditorat social et économique", *J.T.* 1997, 405.

⁽¹¹⁷⁾ *Gedr.St. Kamer*, 1996-1997, nr. 1178/1, van 10 september 1997; *Gedr.St. Senaat*, buitengewone zitting van 2003, Doc 51 3 - 45/1, voorstel ingediend door Mevr. Clotilde Nyssens.

⁽¹¹⁸⁾ *Gedr.St. Kamer*, Doc 51 0325/016, van 12 november 2003, Algemene beleidsnota van de Minister van Justitie, 6.

Gerechtelijke tucht: de rol van het openbaar ministerie

Het openbaar ministerie bekleedt een belangrijke plaats inzake gerechtelijke tucht waar zijn actieradius immers heel uitgebreid is. Zo kan het de tuchtvordering instellen ten aanzien van de magistraten van de zetel ⁽¹¹⁹⁾ én ten aanzien van de magistraten van het openbaar ministerie.

Tuchtvordering ten aanzien van de zittende magistratuur.

Volgens het huidige Gerechtelijk Wetboek kan de tuchtvordering “steeds worden ingesteld op vordering van het openbaar ministerie” of op vraag van de zetel, bij wege van vordering. Het openbaar ministerie krijgt daardoor de hoedanigheid van vervolgende partij ⁽¹²⁰⁾. Wanneer de voor het specifieke geval toepasselijke straf tot de bevoegdheid van een algemene vergadering behoort, moet de zaak noodzakelijkerwijs worden medegedeeld aan de procureur-generaal zodat hij schriftelijk conclusie kan nemen ⁽¹²¹⁾.

De wet van 7 juli 2002 ⁽¹²²⁾, die met name aan de korpschefs, in het kader van hun managementopdracht, de hoedanigheid van “vervolgende partij” wil toekennen, zal, parallel met die opdracht, bij tuchtrechtelijke vervolging ten aanzien van de magistraten van de zetel, een meer proactieve rol toekennen aan het openbaar ministerie.

Anders dan bij de vroegere procedure, waar het openbaar ministerie in bepaalde gevallen verplicht gehoord moest worden, mag het openbaar ministerie, met toepassing van de nieuwe wet, zijn houding vrij kiezen.

Het kan de tuchtvervolging op gang brengen ⁽¹²³⁾, hoger beroep instellen tegen iedere tuchtstraf ⁽¹²⁴⁾, mededeling krijgen van de zaken en daarin zitting houden “wanneer het zulks dienstig acht”, om zijn standpunt via een advies kenbaar te maken ⁽¹²⁵⁾.

Het feit dat de wetgever eraan gedacht heeft te preciseren dat het openbaar ministerie, volgens het nieuwe art. 410, § 4, Ger.W., “*een tuchtprocedure aanhangig kan maken bij elke tuchtoverheid*” impliceert onvermijdelijk het starten van de procedure, d.w.z. het openen van een tuchtrechtelijk onderzoek, en zulks in tegenstelling tot de klacht die onmiddellijk kan worden geseponneerd ⁽¹²⁶⁾.

⁽¹¹⁹⁾ Het gaat om een intern toezicht van de gerechtelijke macht, dat precies opdragen is aan een onafhankelijke magistratuur om, in het belang van de rechtzoekende, de rechtsprekende onafhankelijkheid van de rechters te vrijwaren. Zie X. De Riemaecker en G. Londers, *Statuut en deontologie van de magistratuur*, (Die Keure 2000).

⁽¹²⁰⁾ Art. 418 Ger.W.

⁽¹²¹⁾ Art. 420 Ger.W.

⁽¹²²⁾ Wet van 7 juli 2002 tot wijziging van deel II, boek II, titel V, van het Gerechtelijk Wetboek betreffende de tucht en tot intrekking van de wet van 7 mei 1999 tot wijziging, wat het tuchtrecht voor de leden van de rechterlijke orde betreft, van het Gerechtelijk Wetboek, *B.S.* 14 augustus 2002, 34919-34932.

⁽¹²³⁾ Nieuw art. 410, § 4, Ger.W.

⁽¹²⁴⁾ Nieuw art. 415, § 12, Ger.W.

⁽¹²⁵⁾ Art. 764, 11°, tweede lid, Ger.W.

⁽¹²⁶⁾ Om die bepaling te kunnen toepassen, moet het openbaar ministerie ambtshalve ingelicht worden over het bestaan van elke klacht die tot de korpschefs van de zetel wordt gericht. Die verplichting maakt dus deel uit van de taken van het ambt van de korpschefs van de zetel.

Alleen het openbaar ministerie beslist of het meent genoeg te kunnen nemen met die aanhangigmaking zonder daarom in de zaak zitting te houden, dan wel of het meent daarin zitting te moeten houden.

Vanwege die keuzemogelijkheid wordt het openbaar ministerie, naast de Nationale Tuchttraad, de garant voor de eenheid in de rechtspraak in tuchtzaken ⁽¹²⁷⁾.

Laatstgenoemde opdracht is des te belangrijker voor het parket van het Hof van Cassatie daar het de instantie in hoger beroep wordt voor alle zware straffen die de magistraten van de zetel worden opgelegd.

Aangezien het openbaar ministerie moet waken over de regelmatigheid van de dienst van de hoven en rechtbanken (art. 140 Ger.W.), moet het, indien nodig, de nalatige rechter vervolgen (art. 418 Ger.W.).

Tuchtvordering ten aanzien van de magistraten van het openbaar ministerie.

Het openbaar ministerie stelt tevens de tuchtvordering in binnen zijn ambt. Het zijn immers de eigen hiërarchische instanties die op tuchtrechtelijk vlak moeten optreden.

Dat optreden is opgedragen aan de korpschef ten aanzien van de magistraten die hem ondergeschikt zijn; het verbod van cumulatie van ambten blijft evenwel behouden ⁽¹²⁸⁾.

Overige tuchtvorderingen.

Krachtens de bepalingen van de wet van 7 juli 2002 treedt het openbaar ministerie dus ook op in de tuchtvervolging ten aanzien van het gerechtelijk personeel *sensu lato*.

Het openbaar ministerie, dat toezicht uitoefent op de griffies, (art. 403 Ger.W.), heeft een tuchtrechterlijke bevoegdheid ten aanzien van de griffies, behalve voor de fouten die zij begaan in de bijstand die zij verlenen aan de rechter (art. 415 Ger.W.).

Het openbaar ministerie heeft ook een tuchtrechterlijke bevoegdheid ten aanzien van de parketsecretarissen (art. 416 Ger.W.).

Die regeling werd uitgewerkt naar het voorbeeld van de regeling die geldt voor de magistraten van het openbaar ministerie.

Het openbaar ministerie, dat eveneens toezicht uitoefent op de openbare en ministeriële ambtenaren (art. 418 Ger.W.), oefent tevens zijn tuchtrechterlijke bevoegdheid uit ten aanzien van:

- de gerechtsdeurwaarders (artt. 532, 541 e.v. Ger.W.),

⁽¹²⁷⁾ X. De Riemaecker, "Aspects du nouveau droit disciplinaire des magistrats", in *Imperat Lex. Liber amicorum Pierre Marchal*, Brussel, Larcier, 2003, 309 e.v.

⁽¹²⁸⁾ Art. 292 Ger.W.

- de notarissen (art. 53 Wet van 25 ventôse jaar XI op het notarisambt),
- de advocaten bij het Hof van Cassatie (artt. 485 en 486 Ger.W.),
- de advocaten, wanneer het betrokken is bij de tuchtvorderingen die door de Raad van de Orde worden ingesteld (art. 457 Ger.W.).

Tot slot vermelden we dat de procureur-generaal bij het Hof van Cassatie, als vervolgende partij, optreedt in het raam van de tuchtvorderingen ten aanzien van de leden van de Raad van State (¹²⁹).

Het openbaar ministerie bij het Hof van Cassatie

Over het ambt van het openbaar ministerie binnen het Hof van Cassatie werden tal van analyses gemaakt en het werd zelfs (opnieuw) in vraag gesteld, inzonderheid sinds het arrest “Borgers” van het Europees Hof van de rechten van de mens van 30 oktober 1991(¹³⁰). Ik zal me dan ook ertoe beperken om, indien nodig, te herinneren aan de bijzondere kenmerken van zijn opdracht en aan de noodzaak om, precies vanwege die bijzondere kenmerken, dat ambt te behouden.

Vooraf nog de volgende precisering: het openbaar ministerie bij het Hof van Cassatie is geen openbaar ministerie in de zin die men aan dat ambt toekent wanneer het voor de bodemgerechten wordt uitgeoefend. De bewoordingen houden een amfibolie in: het openbaar ministerie bij het Hof van Cassatie oefent de strafvordering niet uit en zijn conclusies zijn evenmin conclusies in de zin van besluiten die een einde maken aan een discussie, noch in de zin van een akte van rechtspleging waarbij een partij haar aanspraak eerst ter kennis van haar tegenpartij en vervolgens ter kennis van de rechter brengt.

De taak van het openbaar ministerie bij het Hof van Cassatie is het geven van een advies over een zaak die definitief berecht is en die door een cassatieberoep aan het Hof van Cassatie wordt voorgelegd: in een middel worden, m.b.t. de wet, de uitleggingsmoeilijkheden van de bestreden beslissing aangevoerd waarop moet worden geantwoord. Aldus wordt gewaakt over de kwaliteit van de rechterlijke beslissingen en wordt de rechtszekerheid gewaarborgd door het behoud van de eenheid en de coherentie van de rechtspraak, en worden suggesties gedaan over de ontwikkeling van die rechtspraak als dit nodig blijkt(¹³¹). In die optiek kunnen we zeggen dat het daar een *quasi-rechtsprekende* functie vervult (¹³²).

Vanuit het oogpunt van de Aanbeveling van de raad van ministers van de Raad van Europa van 7 februari 1995 R(95)5, moet het cassatieberoep voorbehouden blijven voor zaken die kunnen bijdragen tot de ontwikkeling van het recht en tot de uniformisering van de uitlegging van de wet, of voor zaken waarin een juridische kwestie van algemeen belang wordt

(¹²⁹) Art. 115 van de gecoördineerde wetten op de Raad van State: vervallenverklaring van de functie of schorsing.

(¹³⁰) *Publ. Cour eur. DH*, Série A, nr. 241-B; Zie een lijst van die studies in: J. du Jardin, "Le ministère public près la Cour de cassation, son impartialité au-delà -ou en dépit des apparences", in *Mélanges John Kirkpatrick*, Brussel, Bruylant 2004, 261-281; zie ook: J. du Jardin, "L'intervention du ministère public dans la procédure en cassation, telle qu'elle est réglée par la loi du 14 novembre 2000", in *Liber Amicorum Lucien Simont*, Brussel, Bruylant, 2002, 89-104, en inzonderheid p. 102 tot 104; J. du Jardin, "Justice must not only be done; it must also be seen to be done", in *Impérat Lex. Liber Amicorum Pierre Marchal*, Brussel, Larcier 2003, 37-51.

(¹³¹) G. Canivet, rede van de eerste voorzitter van het Franse Hof van Cassatie van 10 januari 2003, p. 34.

(¹³²) J. Velu, "L'affaire Delcourt – l'arrêt rendu le 17 janvier 1970, par la Cour européenne des droits de l'homme", Brussel, 1972, 61-62.

opgeworpen. Precies op dat vlak lijkt het optreden van het openbaar ministerie in cassatie primordiaal. Het openbaar ministerie vertegenwoordigt immers enkel het algemeen belang, zodat zijn analyse zeker niet bevooroordeeld is, zoals die van de partijen die hun zaak verdedigen.

Een van de hoofdbekommernissen van degenen die betrokken zijn bij het rechtsprekend ambt moet bestaan in het beperken van hetgeen men soms de gerechtelijke wisselvalligheid noemt, omdat zij leidt tot rechtsonzekerheid en tot een verzwakking van het vertrouwen dat de burger terecht in de wet en de justitie moet kunnen hebben, en precies op dat vlak is de rol van het parket bij het Hof van Cassatie bijzonder belangrijk ⁽¹³³⁾.

Het openbaar ministerie heeft dus de volgende rol: in het openbaar, in volstrekte onpartijdigheid en onafhankelijkheid met redenen omklede conclusies voorstellen over de juridische vragen die aan het Hof zijn voorgelegd, teneinde het bij te staan in de vervulling van zijn opdracht die ook erin bestaat de naleving van het recht in de uitlegging en de toepassing van de wet te verzekeren. Het voorwerp van zijn tussenkomst is nauw verbonden met de aard van het toezicht van het Hof van Cassatie zelf; hij verdedigt het standpunt dat volgens hem strookt met het wetsbelang; zijn optreden is aldus helemaal niet partijdig. Het gaat niet alleen om een voor de rechters of de partijen bestemd advies van een autoriteit die niet tot het Hof behoort, maar om een met redenen omklede en in het openbaar uitgesproken individuele opvatting van een lid van de instelling zelf ⁽¹³⁴⁾.

De advocaat-generaal kan het Hof ook informeren over de voorzienbare gevolgen van zijn arresten. In voorkomend geval moet hij zelfs een werkelijke studie wijden aan de impact van de eventueel denkbare wijzigingen in de rechtspraak. Hij kan die informatie, die de lectuur alleen van het dossier niet kan verstrekken, inwinnen bij de betrokken instanties of via gesprekken die hij met de advocaten kan voeren en het zijn precies die stappen die de rechter niet mag ondernemen. Dit wordt uitstekend verwoord door de procureur-generaal van het Franse Hof van Cassatie: “porteur d’une éthique de responsabilité, il serait légitime qu’il eût la possibilité et même le devoir de procéder (à cette étude d’impact)”.

In een gerecht dat niet in het loutere belang van de partijen opgericht is, maar vooral in het belang van de wet, en wiens beslissingen een vrijwel normatief karakter hebben – het arrest verwoordt immers meestal een regel waarvan het toepassingsgebied als rechtspraak fungeert en die dus het specifieke geval overstijgt -, valt het optreden van het openbaar ministerie na het onderzoek door de raadsheer-verslaggever van de verdiensten van het cassatieberoep volstrekt te verantwoorden. Het openbaar ministerie spreekt immers uitsluitend in het belang van de wet, waarvan het trouwens *de stem* is.

In het licht van het werk van de raadsheer-verslaggever formuleert het openbaar ministerie zijn advies. Het steunt daarbij op zijn eigen opzoekingen. Zijn vrijheid om informatie te verzamelen is immers onbeperkt.

Dat advies is dus het resultaat van een onderzoek van het cassatieberoep door een parketmagistraat na het onderzoek door de raadsheer-verslaggever. Als het advies

---

⁽¹³³⁾ Jean-François Burgelin, procureur-generaal bij het Franse Hof van Cassatie, heeft het over die rol en voegt daar een belangrijke nuance aan toe: "dans la mesure tout au moins, où lui est laissée la possibilité d'intervenir efficacement dans la prise de décision" – Plechtige openingsrede voor het Hof van 9 januari 2004, p. 6.

⁽¹³⁴⁾ Die definitie is de parafrase van de omschrijving van de rol van de advocaat-generaal bij het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen, zie beschikking Emesa Sugar van het Hof van Justitie te Luxemburg van 4 februari 2000, zaak C -17/98, *Jur.H.v.J.* 2002, I-671.

eensluitend is met het ontwerp van de raadsheer-verslaggever, zal het de te nemen beslissing een solidere basis geven. Als het om een andersluitend advies gaat, dan draagt het toch bij tot de ontwikkeling van het recht omdat het daarover debat doet ontstaan. Ten slotte zorgt het openbaar ministerie, door zijn mondeling en openbaar optreden, voor *transparantie* in een procedure die voor het overige grotendeels schriftelijk verloopt.

Ieder dossier wordt dus bekeken vanuit een *tweevoudig oogpunt* door twee magistraten die, ook al behoren zij tot hetzelfde rechtscollege, volstrekt van elkaar onafhankelijk zijn. Zij vormen eigenlijk twee onderdelen die, gelet op hun respectieve rol, niet met elkaar verward mogen worden.

Die geleiding van het systeem is van wezenlijk belang. Hierdoor kunnen de partijen immers, onder meer via de conclusie van het openbaar ministerie, de inzet van het debat inzien en indien nodig een weerwoord geven aan de enige gesprekspartner die zij in de persoon van het openbaar ministerie kunnen vinden. Dat zouden zij niet kunnen indien het advies van het openbaar ministerie geen betrekking zou hebben op het ontwerp-arrest van de raadsheer-verslaggever. Via dat advies kunnen de partijen immers de punten van overeenstemming of van verschil kennen die in het bijzonder de aandacht van de raadsheer-verslaggever en van het openbaar ministerie hebben getrokken.

Aangezien het openbaar ministerie aldus niet meewerkt aan de besluitvorming, maar wel aan de voorbereiding ervan, zonder dat het moet beslissen, is het dus niet zijn taak te wegen op de beslissing, maar veeleer zich toe te leggen op de motivering ervan, met de bedoeling – het weze herhaald – als behoeder van de orthodoxie, de eenheid van de uitlegging van de wet door de rechtspraak te handhaven. De stabiliteit van die rechtspraak is een voorwaarde voor de rechtszekerheid.

Het optreden van het openbaar ministerie is specifiek in vergelijking met dat van de cassatierechter. Zijn werking wordt immers gekenmerkt door een globaal vereiste van doelmatigheid. Dat betekent natuurlijk niet dat de rechter onverschillig is voor die doelmatigheid, maar het arrest is bijna uitsluitend een casusgebonden beslissing terwijl het openbaar ministerie een meer allesomvattende verantwoordelijkheid heeft ⁽¹³⁵⁾.

In een regeling zoals de onze, waar de persoonlijke standpunten van de raadsheren niet bekend mogen zijn, ongeacht of ze overeenstemmen of verschillen, krijgt de rol van het openbaar ministerie een bijzonder reliëf. Het dient immers, als enige, alle juridische argumenten die de partijen hebben aangevoerd te onderzoeken en te bespreken. Hierdoor kan zijn conclusie van fundamenteel belang zijn voor de partijen, aangezien zij de zekerheid krijgen dat al hun argumenten in aanmerking zijn genomen.

Het is misschien gewaagd te zeggen dat het optreden van het openbaar ministerie in zekere mate een tegenpool is voor de, heel dienstige, geheimhouding van het beraad, aangezien de partijen aldus weerwoord kunnen bieden en zij ook de draagwijdte van de arresten beter kunnen inzien.

Als hoeksteen van de structuur draagt het openbaar ministerie aldus bij tot de vorming van het doctrinale imago van het Hof van Cassatie. Daarom ook wordt het omschreven als *amicus*

⁽¹³⁵⁾ M. Robert, “La Recommandation 2000 (19) du Conseil de l’Europe, sur les principes directeurs pour les ministères publics d’Europe”, *Rev. sc. crim.* 2002, 91, noot 8.

curiae ⁽¹³⁶⁾. Die rol kan zelfs nog uitgebreid worden door bijvoorbeeld te voorzien in het incidenteel cassatieberoep in het belang van de wet en het ambtshalve opwerpen van middelen in burgerlijke zaken. Aldus zou het openbaar ministerie op een nog doeltreffendere wijze het Hof van Cassatie kunnen bijstaan in zijn opdracht van wettigheidstoetsing ⁽¹³⁷⁾.

“*Strasbourg locuta, causa non finita*” ...⁽¹³⁸⁾.

Hoewel het Europees Hof voor de Rechten van de Mens stellig de onafhankelijkheid en onpartijdigheid van het openbaar ministerie erkent, heeft het sinds het arrest Borgers van 30 oktober 1991 de wijze betwist waarop het openbaar ministerie bij de besluitvorming van het Hof van Cassatie optrad ⁽¹³⁹⁾.

De objectiviteit waarmee het openbaar ministerie zijn opdracht vervulde, bood voor het Europees Hof onvoldoende waarborgen voor een eerlijk proces. Om kritiek uit te oefenen op het optreden van het openbaar ministerie voor het Hof van Cassatie, gaat het Europees Hof steunen op de leuze *Justice must not only be done, it must also be seen to be done*, die het evenwel niet in zijn oorspronkelijke betekenis zal aanwenden. De betekenis ervan was en is, volgens ons, nog steeds dat Justitie moet worden waargenomen zoals ze werkelijk functioneert, d.w.z. in alle transparantie, door het samenvallen van de werkelijkheid met het beeld dat ze uitdraagt. Volgens ons kan niet redelijkerwijs worden betwist dat het openbaar ministerie, door op te treden zoals het dat steeds heeft gedaan en zoals het dat thans doet, ertoe bijdraagt dat Justitie wordt *waargenomen*, d.w.z. dat justitie *blijkt of alle schijn wekt* haar opdracht volledig en onpartijdig te vervullen, met name de rechter van de rechterlijke uitspraken te zijn. Het abstracte karakter van de rechtsregel - die uit de arresten blijkt en die het Hof beknopt weergeeft, omdat beknoptheid het gezag van het dictum verhoogt - vraagt om conclusies van het openbaar ministerie die uitgebreider kunnen zijn dan de consideransen van het arrest. In die conclusies moet het openbaar ministerie ondubbelzinnig *doen blijken* wat het is en moet zijn : *de advocaat van de wet*, die dankzij zijn advies instaat voor een eenvormige interpretatie van de wet. Onder die voorwaarden zal de rechtzoekende kunnen waarnemen dat correct en volledig recht is gesproken, wat meer is dan een gewone indruk die op schijn berust ⁽¹⁴⁰⁾.

Het Europees Hof zal niettemin zijn *onderminning van de instelling*, er bestaan geen andere woorden voor, voortzetten, door te beslissen dat het niet-mededelen van het verslag van de raadsheer-verslaggever aan de rechtzoekende weliswaar geen probleem vormt ten aanzien van

⁽¹³⁶⁾ Zie het vorenvermeld gemeenschappelijk werk *Amicus curiae quo vadis? Le ministère public en matière civile, commerciale, administrative et sociale*, uitgegeven door P. Van Orshoven en M. Storme, Brussel, Kluwer en Bruylant, 2002,.

⁽¹³⁷⁾ J. Linsmeau en H. Boularbah, "La cour de cassation entre le pourvoi et les conclusions du ministère public", in P. Van Orshoven en M. Storme (uitg.), *Amicus curiae quo vadis? Le ministère public en matière civile, commerciale, administrative et sociale*, Brussel, Kluwer en Bruylant, 2002, 171 e.v.

⁽¹³⁸⁾ Utdrukking die ontleend is aan een studie van D.R.Doorenbos over o.a. de gevolgen die gegeven moeten worden aan de arresten van het Europees Hof, *NJB* 2001, 1474; zie ook: J. du Jardin, "L'intervention du ministère public dans la procédure en cassation, telle qu'elle est réglée par la loi du 14 novembre 2000", *l.c.*, 101.

⁽¹³⁹⁾ Zie het overzicht van de arresten van het Europees Hof over de rol van het openbaar ministerie bij de opperste gerechtshoven, in: J. du Jardin, « L'intervention du ministère public dans la procédure en cassation, telle qu'elle est réglée par la loi du 14 novembre 2000 », *l.c.*, noot 8. De interpretatiedynamiek van het Europees Hof zorgt ervoor dat die lijst voortdurend moet worden aangevuld. Zie deze lijst als bijlage, aangevuld tot mei 2004.

⁽¹⁴⁰⁾ Jean du Jardin, "Justice must not only be done; it must also be seen to be done", *l.c.*, 51. Zie ook de studie van dezelfde auteur in *Mélanges John Kirkpatrick*, reeds vermeld.

art. 6 EVRM, tenzij het verslag vóór de terechtzitting aan de advocaat-generaal is medegedeeld ⁽¹⁴¹⁾).

Het Europees Hof beslist daarenboven dat het gedeelte van het verslag, dat bestaat in de juridische analyse van de zaak en een advies over de slaagkansen van het cassatieberoep, dat bestemd is voor de beraadslaging, net als het ontwerp van arrest vertrouwelijk mag blijven, *maar dan zowel ten aanzien van de partijen als van de advocaat-generaal*.

Verschillende communicatie met de raadslieden van de partijen en met de advocaat-generaal veroorzaakt aldus een wanverhouding die, in de ogen van de Europese rechters, niet overeenstemt met de vereisten van het eerlijk proces ⁽¹⁴²⁾.

Mogen we, zoals sommigen ⁽¹⁴³⁾, van oordeel zijn dat de rechtspraak van het Europees Hof een gebrek aan coherentie vertoont, aangezien het wel de onafhankelijkheid en de onpartijdigheid van het openbaar ministerie erkent, maar het openbaar ministerie niettemin gelijkstelt met een partij in het proces, op grond van een “surprenante théorie des apparences”, waardoor het een instelling veroordeelt op grond van een vermeende schijn, terwijl dat Hof nochtans weet dat de situatie in werkelijkheid anders is ⁽¹⁴⁴⁾.

Ik zou het mezelf verwijten als ik hier niet citeer wat de eerste magistraat van het Frans openbaar ministerie hierover heeft gezegd : «On assiste, sous l’influence de la Cour européenne des droits de l’homme, à une *rigidification* des rapports professionnels et humains, bien éloignée de la simplicité emprunte de profonde considération qui marquait les rapports entre le siège, le parquet et le barreau spécialisé. Au code implicite de l’urbanité s’est substitué le code explicite de la différence des rôles» ⁽¹⁴⁵⁾.

Ondanks de negatieve uitwerkingen van die rechtspraak, doordat voorbij wordt gegaan aan het subsidiariteitsbeginsel dat een zekere eerbied voor de nationale gerechtstradities impliceert, aangezien aangenomen wordt dat de gemeenschap van de Europese Unie niet onvermijdelijk leidt tot uniformisering ⁽¹⁴⁶⁾, dienen we toch te wijzen op haar positieve uitwerking : de partijen kunnen in rechte antwoorden, en dit antwoord wordt ongetwijfeld opgewaardeerd doordat zij hebben kennisgenomen van het advies van het openbaar ministerie, dat opgesteld wordt op grond van de analyse van de raadsheer-verslaggever. Dit zou niet (of niet meer) het geval zijn als we de weg zouden moeten inslaan die het Europees Hof, beetje bij beetje, uitstippelt, en die erin bestaat zelfs niet meer toe te staan dat het

⁽¹⁴¹⁾ Hof Mensenrechten, arrest Pascolini t. Frankrijk, van 26 juni 2003, met eenparigheid van stemmen gewezen, zie §§ 20 en 23; zie F. Kutu, "Le droit à un procès pénal équitable au sens de la jurisprudence strasbourgeoise en 2003", *J.L.M.B.* 2004, (320) 329 en 330.

⁽¹⁴²⁾ Hof Mensenrechten, arrest Fontaine en Bertin t. Frankrijk, van 8 juli 2003, §§ 62-63.

⁽¹⁴³⁾ Jerry Sainte-Rose, "Le parquet général de la Cour de cassation, *réformé* par la jurisprudence de la Cour européenne des droits de l’homme: mythe ou réalité", *Le Dalloz*, 2003, nr. 22 – Standpunt, p. 1443; de bibliografie als bijlage bij J. du Jardin, in *Mélanges John Kirkpatrick*, reeds vermeld.

⁽¹⁴⁴⁾ Zie de afwijkende mening van rechter Meyer in het arrest van H.v.J., l.c. Bült t. Oostenrijk, van 22 feb. 1996, in: Fl. Benoît-Rohmer, "Conseil d'Etat et Cour de cassation contre Cour européenne des droits de l'homme: à propos de l'influence possible des arrêts *Vermeulen* et *Lobo Machado* de la Cour européenne des droits de l'homme sur la procédure contentieuse française", (noot sub Hof Mensenrechten, 20 feb. 1996, arrest Lobo Machado), *RTD eur.* 1997, (377) 385.

⁽¹⁴⁵⁾ J. Fr. Burgelin, procureur-generaal bij het Franse Hof van Cassatie, in *Gazette du Palais*, van 28 en 29 jan. 2004.

⁽¹⁴⁶⁾ G. Canivet, rede van de eerste voorzitter van het Franse Hof van Cassatie op 10 jan. 2003, Jaarverslag 2003, p. 38.

ontwerp van arrest wordt meegedeeld aan het openbaar ministerie, zodat zijn advies op ietwat wazige gronden zou berusten. Dit schaadt de partijen en uiteindelijk ook het Hof zelf ⁽¹⁴⁷⁾.

Hoewel we grotendeels instemmen met de rechtspraak van het Europees Hof, voor zover ze de advocaat-generaal bij het Hof van Cassatie verplicht de vereisten van het eerlijk proces na te leven, vallen ook de excessen van die rechtspraak te betreuren ⁽¹⁴⁸⁾.

Bij wijze van besluit over dit bijzonder punt, durven we te stellen dat thans weliswaar "la fin de l'absolutisme de la loi et la promotion de la figure du juge dans pratiquement tous les pays européens" ⁽¹⁴⁹⁾ moet worden vastgesteld, maar dat aan het openbaar ministerie ook een grotere rol moet worden toebedeeld, als advocaat van de wet maar tevens als behoeder van de eenvormige interpretatie van de wet, in een *transparantie* die alle *schijn* doorprikt.

De taak 'de lege ferenda' van de procureur-generaal bij het Hof van Cassatie.

Het openbaar ministerie – dat binnen de organisatie onder het gezag staat van de Minister van Justitie – maakt deel uit van de rechterlijke macht, maar ook van de uitvoerende macht. In die hoedanigheid vormt het openbaar ministerie de aangewezen "*interface*", of anders gezegd de verbindende factor tussen beide machten.

Dat is inzonderheid het geval bij het Hof van Cassatie, waar het openbaar ministerie deelneemt aan de ontwikkeling en de handhaving van de rechtspraak door de conclusies die het in elke zaak neemt, maar ook door de verspreiding van die rechtspraak – "condition essentielle de la réalisation de la mission de la Cour, l'unification suppose l'information" ⁽¹⁵⁰⁾. Het openbaar ministerie bekleedt een bevoorrechte plaats om de interpretatiemoeilijkheden en de verschillen in de rechtspraak vast te stellen die het gevolg zijn van leemtes in de wet, waarvoor het Hof, ondanks zijn creativiteit, niet steeds een oplossing weet te vinden en die dus alleen de wetgever kan verhelpen.

Het kan niet worden betwist dat de rechtspraak de wet kan – of zelfs moet – beïnvloeden, en dat op verschillende manieren : bijvoorbeeld door mee te weken aan de interpretatie die het Hof aan de wet moet geven, wanneer deze wet geen zekerheid bieden.

"Tout se passe comme si le législateur lui-même n'a plus foi en sa propre légitimité à être le créateur exclusif du droit. Comment ne s'apercevrait-il pas qu'il est l'artisan de sa propre décadence en votant, sans travaux préparatoires suffisants, trop de textes dont la mauvaise rédaction et les incohérences nécessitent rapidement des retouches plus ou moins importantes?" ⁽¹⁵¹⁾.

⁽¹⁴⁷⁾ Zie in bijlage 5, de laatste arresten van Hof Mensenrechten.

⁽¹⁴⁸⁾ J. Andriantsimbazovina, *Bien lus, bien compris, mais est-ce bien raisonnable – Toujours à propos du droit à un procès équitable*, in Recueil Dalloz 2004, Chroniques – Doctrine, p. 886.

⁽¹⁴⁹⁾ E. Kastanas, *Unité et diversité: notions autonomes et marge d'appréciation des Etats dans la jurisprudence de la Cour européenne des droits de l'homme*, Brussel, Bruylant, 1996, 441.

⁽¹⁵⁰⁾ Zoals het voorblad van de *Pasicrisie* vermeldt, wordt de collectie van de arresten waarvan het Hof de publicatie heeft bevolen opgesteld door de procureur-generaal, in samenwerking met zijn advocaten-generaal ; Zie: Y. Chartier, *La Cour de cassation*, Parijs, Dalloz, Connaissance du droit, 2001.

⁽¹⁵¹⁾ J.Fr. Burgelin en P.Lombard, *o.c.*, 137.

Nu de rechter zijn eigen beslissing niet van commentaar kan voorzien, noch kan beklemtonen dat hij op een onbevredigende wijze uitspraak heeft moeten doen en, nu “*le droit de remontrance*” met het Ancien Régime is verdwenen, staat het aan het openbaar ministerie de wetgevende en uitvoerende machten in te lichten over die moeilijkheden en zelfs voorstellen voor oplossingen te formuleren. Dat is wat men noemt : “*l’appel au législateur*”⁽¹⁵²⁾.

Zo “zal het parket, als blijk van zijn zending als “*interface*” tussen de rechterlijke en de uitvoerende macht, in voortdurend contact zijn met de bevoegde diensten van, bvb., Justitie, Arbeid, Sociale Voorzorg, Volksgezondheid, meer bepaald met de arbeidsinspectie”⁽¹⁵³⁾ om zowel op gerechtelijk als bestuurlijk vlak op te treden.

Dit alles vergroot nog de externe rol van het parket. Het Jaarverslag van het Hof van Cassatie biedt ook die mogelijkheid. Zo wordt sinds het Jaarverslag 2000 een hoofdstuk gewijd aan de *de lege ferenda*-voorstellen van de procureur-generaal, die rechtstreeks zijn afgeleid uit de rechtspraak van het Hof en uit de juridische of gerechtelijke problemen, die de werking van de Justitie in het algemeen, of van het Hof van Cassatie in het bijzonder raken.

Wat dat betreft is het bijzonder veelzeggend dat de Commissies voor de Justitie van de Kamer van Volksvertegenwoordigers en van de Senaat de gewoonte hebben aangenomen om werksittingen te wijden aan de analyse van het Jaarverslag, en meer bepaald aan de *de lege ferenda*-voorstellen. De ervaring leert evenwel dat deze voorstellen te vaak zonder gevolg blijven.

Een wetsvoorstel is neergelegd om de politieke wereld tot een reactie te dwingen⁽¹⁵⁴⁾.

De controle- en toezichtsbevoegdheid van het openbaar ministerie

De in art. 140, Ger. W., bepaalde controle van de dienst van de hoven en de rechtbanken door het openbaar ministerie vond reeds zijn oorsprong in art. 156 van de wet van 18 juni 1869 betreffende de gerechtelijke organisatie.

Omdat het openbaar ministerie de behoeder van de openbare orde is, moet het met name waken over de regelmatigheid van de dienst van de Justitie en over de uitvoering van de wetten in de gerechten.

Die taken worden hem in strafzaken op een vrij natuurlijke wijze opgedragen. Dit is echter ook het geval in burgerlijke zaken (in ruime zin), zelfs wanneer alleen de burgerlijke belangen

⁽¹⁵²⁾ Y. Chartier, *o.c.*, 126, 127 en 144.

⁽¹⁵³⁾ *Gedr. St. Senaat*, 1963-64, nr. 60, 10 dec. 1963, Memorie van toelichting, 87.

⁽¹⁵⁴⁾ Zie : *Gedr. St. Senaat*, buitengew. zitt. van 2003, nr. 3 - 102/1, van 22 juli 2003, voorstel tot aanvulling van artikel 22 van het reglement van de Senaat teneinde de follow-up van de jurisprudentie van het Arbitragehof te organiseren, ingediend door mevr. Clotilde Nyssens e.a. ; *Gedr. St. Senaat*, 2003-2004, 3 - 381/1, van 4 dec. 2003, voorstel tot aanvulling van datzelfde artikel teneinde de follow-up van de voorstellen *de lege ferenda* van het parket van het Hof van Cassatie te organiseren, ingediend door mevr. Clotilde Nyssens; *Gedr. St. Kamer*, buitengew. zitt. 2003, Doc 51 0029/001, van 26 juni 2003, wetsontwerp tot oprichting van een Parlementair Comité belast met de wetsevaluatie, ingediend door de h. Daniel Bacquelaine. Dat wetsvoorstel is aangenomen door de Kamer van Volksvertegenwoordigers en overgezonden naar de Senaat. Hiermee zou ongetwijfeld die verwerpelijke wetgevende techniek vermeden kunnen worden, die ertoe strekt de gevolgen van een wet enige tijd te bestuderen alvorens ze in voorkomend geval te verbeteren (F. Crouzatier-Durand, *Réflexions sur le concept d’expérimentation législative*, in Rev. fr. dr. constitutionnel, 2003, p. 675).

in het geding zijn ⁽¹⁵⁵⁾, aangezien het openbaar ministerie moet waken over de doeltreffende werking van de Justitie. Een van de voornaamste verwijten die Justitie worden gemaakt, is immers een gebrek aan doeltreffendheid.

Om aan die verplichting te voldoen, die het openbaar ministerie in zeer uiteenlopende aangelegenheden moet nakomen, moet het, bijvoorbeeld :

- een algemene controle uitoefenen over de werking van de zittingen ⁽¹⁵⁶⁾.
- de overdreven duur van de beraadslagingen voorkomen, aangezien die situatie het normaal verloop van de rechtsplegingen rechtstreeks verstoort ; daarom voert het bijvoorbeeld een maandelijks controle van de zittingbladen uit (art. 788 Ger. W.).
- het Hof van Cassatie vorderen de zaak te onttrekken aan de nalatige rechter (artt. 648 en 652 Ger. W.), waarbij het ten aanzien van die rechter tevens tuchtvervolgingen kan instellen (art. 418 C.jud.) ⁽¹⁵⁷⁾.
- controle uitoefenen over de voortzetting van het werk van de deskundigen, die technische hulpkrachten van Justitie op wie steeds meer een beroep wordt gedaan, wat de berechting ten gronde van de zaken vaak vertraagt ⁽¹⁵⁸⁾.
- waken over de tenuitvoerlegging van de vonnissen en de arresten (artt. 139 Ger. W., en 40, tweede lid, Gw.), waarbij die tenuitvoerlegging steeds moet worden beschouwd als onderdeel van het recht op een eerlijk proces. Het krediet waarover de juridische instelling moet beschikken, maar ook het algemeen belang en het particulier belang vereisen immers dat de rechterlijke beslissingen geëerbiedigd worden. Toegang tot een rechterlijke instantie zou slechts een illusie zijn, als de rechterlijke orde zou toestaan dat een rechterlijke eindbeslissing, die naar behoren is voorzien van een formule tot tenuitvoerlegging, dode letter zou blijven, ten nadele van de rechtzoekende die het voordeel ervan heeft verkregen. Zoals deken de Leval schrijft, "l'idée de justice ne se réalise pas seulement dans la sagesse des décisions juridictionnelles, mais elle s'exprime aussi en leur rapidité et leur effectivité" ⁽¹⁵⁹⁾. Toegegeven, de tenuitvoerlegging van een beslissing in burgerlijke zaken behoort de burgerlijke partijen toe, en in beginsel aan hen alleen ⁽¹⁶⁰⁾. De betrokken partij moet evenwel kunnen rekenen op de steun van de overheid om de tenuitvoerlegging te verzekeren van de haar overhandigde titel, te dezen het optreden van een gerechtsdeurwaarder ; alleen wanneer – in een volkomen uitzonderlijk geval – deze zou weigeren zijn bijstand te verlenen, zal de partij zich kunnen wenden tot de procureur des Konings ⁽¹⁶¹⁾.

⁽¹⁵⁵⁾ Zie vb. : Cass. 21 jan. 1986, *A.C.*, 1986, nr. 322; Cass. 8 nov. 1985, *A.C.*, nr. 158; Cass. 30 sept. 2003, R.G. P.02.1415.N.

⁽¹⁵⁶⁾ Met inbegrip van: de samenstelling van de zetel, het aantal op de rol ingeschreven zaken, het aantal uitgesproken vonnissen, het aantal tussenvonnissen, het aantal verdaagde zaken, het aantal in beraad genomen zaken, het aantal voor voortgezet debat verdaagde zaken, het aantal hangende zaken, enz. Zie het verslag van de H. R. J. over het algemeen toezicht op en de bevordering van het gebruik van de middelen van interne controle binnen de rechterlijke orde, 2001, 13 e.v.

⁽¹⁵⁷⁾ Zie: Cass., 30 juni 2000, *R.C.J.B.* 2002, 59, met noot F. Kutty.

⁽¹⁵⁸⁾ Hayoit de Termicourt, "Propos sur le Ministère public", *R.D.P.* 1936, 1004.

⁽¹⁵⁹⁾ G. de Leval, "L'action du ministère public en matière civile", *l.c.*, 70-71.

⁽¹⁶⁰⁾ Zie, naast art. 139, Ger. W., art. 197 Sv., luidens hetwelk "het vonnis ten uitvoer wordt gelegd op verzoek van de procureur des Konings en van de burgerlijke partij, *ieder wat hem betreft.*"

⁽¹⁶¹⁾ L. Huybrechts, "Art. 138 Ger.W.", in *Gerechtigd wetboek, artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Mechelen, Kluwer, 2000, nrs. 7-9; L. Huybrechts, "Art. 139 Ger.W.", in *Gerechtigd*

Zo blijkt de procureur des Konings het openbaar gezag te zijn dat het best in staat is de wettelijke drukmiddelen aan te wenden, wat overigens, vanuit een historisch oogpunt, zijn doorslaggevende functie was volgens het Decreet van 16-24 augustus 1790 betreffende de rechterlijke organisatie.

Het blijft ook een feit dat het openbaar ministerie waakt over de tenuitvoerlegging van de beslissing in burgerlijke zaken, wanneer het in het geschil is opgetreden in de hoedanigheid van hoofdpartij of tussenkomende partij, wat slechts een strikte toepassing van art. 139 Ger. W. vormt (¹⁶²).

- ambtshalve optreden op grond van art. 138, tweede lid, Ger. W., ingeval de verdeling van de bevoegdheden tussen de Staatsmachten niet nageleefd wordt, of nog ingeval de grote beginselen van organisatie, bevoegdheid en procedure van de rechterlijke macht miskend worden, of om, binnen de burgerlijke rechterlijke macht, de naleving te verzekeren van de bevoegdheidsregels van openbare orde of van bepaalde grote rechtsplegingsbeginselen die betrekking hebben op de aard van de rechterlijke handeling, zoals de onpartijdigheid of onafhankelijkheid die tussen rechter en parket moet bestaan, of op de organisatie van de hulpdiensten van justitie (¹⁶³).
- hoger beroep instellen tegen de beslissing van de arrondissementsrechtbank, terwijl tegen die beslissingen in beginsel geen rechtsmiddel kan worden aangewend. Het hoger beroep van de procureur–generaal bij het hof van beroep is uitzonderlijk, aangezien het erom gaat een ernstige fout n.a.v. de regeling van de bevoegdheid te verhelpen (¹⁶⁴).
- de bevoegdheid uitoefenen die bij art. 611 Ger. W. (als gewijzigd bij de W. 4 juli 2001) uitsluitend is toegekend aan de procureur–generaal bij het Hof van Cassatie, te weten een vordering instellen om een reglement van de Orden van advocaten nietig te laten verklaren, die door overschrijding van bevoegdheid is aangetast, tegen de wetten indruist of op onregelmatige wijze is aangenomen.
- toezicht uitoefenen op de griffies en hun personeel (art. 403 Ger. W.), waaraan het eveneens een sanctie kan opleggen (art. 415, tweede lid, Ger. W.) (¹⁶⁵).
- het secretariaat van zijn parket leiden, met inbegrip van alle activiteiten van dat secretariaat en de organisatie van die dienst.
- *Last but not least* moet de procureur–generaal van elk hof, bij de opening van het gerechtelijk jaar, een rede houden “over een bij die gelegenheid passend onderwerp” (cf. art. 345 Ger. W.), waarin hij met name aangeeft hoe binnen het rechtsgebied van het gerecht waaraan hij organisatorisch verbonden is, recht is gesproken en op de misbruiken wijst die hij heeft vastgesteld. Die redes zijn allerminst een academische aangelegenheid. De tekst ervan wordt naar de Minister van Justitie verstuurd.

---

wetboek, artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer, Mechelen, Kluwer, 1997, nr. 2.

(¹⁶²) J. Matthijs, *o.c.*, nr. 386.

(¹⁶³) Zie de voorbeelden die vermeld worden door G. Closset-Marchal, *l.c.*, 66; R. Van Strijdonck, *l.c.*, 691.

(¹⁶⁴) Ch. van Reepinghen, *Rapport sur la Réforme judiciaire*, 153.

(¹⁶⁵) Sinds de W. 17 feb. 1997 beschikken de griffies over een zekere autonomie, waardoor ze niet meer onder *leiding* van het openbaar ministerie staan, maar onder zijn *controle*. Het concept van toezicht ruimt immers plaats voor dat van kwaliteitscontrole. Tevens dient erop te worden gewezen dat de rechter ook bevoegd is om over de griffie een zekere controle uit te oefenen, maar alleen in zoverre de griffie *de rechter bijstaat*.

Tot besluit van deze onvolledige opsomming van de controlelast van het openbaar ministerie, moet wel erkend worden dat de tekst van art. 140 Ger. W., volgens welke “het openbaar ministerie waakt over de regelmatigheid van de dienst van de hoven en rechtbanken” te vaag is, zodat de lering die getrokken wordt uit de controles van het openbaar ministerie, onvoldoende resultaat oplevert (¹⁶⁶).

De rol van het openbaar ministerie in de verzending van gerechtelijke en buitengerechtelijke akten in andere dan strafzaken.

Die aangelegenheid wordt in beginsel geregeld door art. 40 Ger. W. : “Heeft de betrokkene in België noch in het buitenland een gekende woonplaats, verblijfplaats, noch gekozen woonplaats, dan wordt de betekening gedaan aan de procureur des Konings”.

De ultieme oplossing die geboden wordt door die wijze van *betekening aan het parket*, wordt evenwel aangemerkt als "inefficace, car la copie de l'exploit ne parvient pas à la connaissance du destinataire" (¹⁶⁷).

Het vrij verkeer van personen, goederen en diensten heeft de intensiteit van de internationale uitwisselingen opgevoerd, zodat die aangelegenheid eveneens geregeld moest worden door bilaterale of multilaterale verdragen. Deze bevatten specifieke regels die met name voorzien in het optreden van de procureur des Konings in burgerlijke zaken en in handelszaken (¹⁶⁸).

Dit heeft geleid tot een bijzonder uiteenlopende reglementering, die, gelukkig genoeg, in zekere mate is vereenvoudigd door de EG-verordening 1348/2000 van de Raad van de Europese Unie van 29 mei 2000 *inzake de betekening en de kennisgeving in de lidstaten van gerechtelijke en buitengerechtelijke stukken in burgerlijke of in handelszaken* (¹⁶⁹). Het specifieke doel van die verordening bestaat erin de verzending van stukken tussen de Lidstaten te verbeteren en te versnellen. Ze moet voorrang krijgen op de bepalingen die vervat zijn in de bilaterale of multilaterale overeenkomsten of schikkingen.

Vanuit dit oogpunt werd een *Europees justitieel netwerk* opgericht, dat de justitiële samenwerking tussen de Lidstaten wil vergemakkelijken, met name door gebruik te maken van *contactpunten*, te dezen verbindingsmagistraten die instaan voor de burgerlijke en commerciële samenwerking.

Het is veelzeggend dat magistraten van het openbaar ministerie twee van de drie contactpunten van het Belgisch netwerk vormen. Het derde contactpunt wordt verzorgd door de Dienst voor gerechtelijk recht van de FOD Justitie.

¹⁶⁶) Zie het Verslag van de Hoge Raad voor de Justitie, 2001, 72 e.v.

¹⁶⁷) A. Fettweis, *Manuel de procédure civile*, Luik, Uitg. Faculté de droit de Liège, 1987, nr. 241.

¹⁶⁸) Zie : A. Smets, "Art. 40 Ger.W.", in *Gerechtelijk Wetboek. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Mechelen, Kluwer, 2003; P. De Ridder, *De betekening in het buitenland*, Bruylant, 1999, 106-110. Als voorbeeld vermelden we de overeenkomst die op 25 april 1959 is gesloten tussen de Belgische regering en de regering van de Bondsrepubliek Duitsland, waarbij art. 1 bepaalt dat de procureur des Konings de in België opgestelde rechterlijke en buitengerechtelijke stukken rechtstreeks verzendt naar de Duitse voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg, in wiens rechtsgebied de bestemming zich bevindt.

¹⁶⁹) Publicatieblad van de Europese Gemeenschappen van 30.06.2000, L 160/37. Die verordening is op 31 mei 2001 in werking getreden.

Dat netwerk, dat op 1 december 2002 van start is gegaan, wil de doelstellingen van toegang tot justitie en gerechtelijke samenwerking, zoals deze werden geformuleerd door de staats- en regeringshoofden te Tampéré (Finland) in 1999, helpen verwezenlijken ⁽¹⁷⁰⁾.

Conclusie ⁽¹⁷¹⁾

Het openbaar ministerie moet een bijzonder groot aantal taken vervullen, zelfs naast zijn bijzonderste opdracht, te weten : de uitoefening van de strafvordering. Zelfs in strafzaken is die opdracht niet louter strafrechtelijk, aangezien het ook opdrachten van bemiddeling en schikking vervult teneinde vervolgingen en veroordelingen te vermijden.

Zijn burgerlijke opdrachten vormen daarenboven de onontbeerlijke aanvulling van zijn strafrechtelijke rol. De parketmagistraten kunnen hun strafrechtelijke opdracht slechts efficiënt vervullen als ze voldoende ervaring met niet-strafrechtelijke zaken hebben opgedaan, d.w.z. zowel burgerlijke zaken als familiale, handels-, economische, financiële, fiscale, sociale en tuchtzaken, enz. ⁽¹⁷²⁾.

Het voorgaande toont niet alleen het belang van zijn opdrachten aan, die even uitgebreid als verscheiden zijn, maar ook dat de plaats die het thans binnen de rechterlijke macht bekleedt, is versterkt en dat het een onontbeerlijke instelling is.

– *het belang van zijn opdrachten* –

Zoals professor van Compernelle beklemtoont, “l’accentuation du style inquisitoire des trois contentieux, économique, social et familial, ne se manifeste pas seulement par un renforcement de l’action d’office du juge, et le recul relatif du *principe dispositif*. A cela s’ajoute une extension et une diversification des fonctions assumées par le ministère public” ⁽¹⁷³⁾.

Ik neem de woorden over die verslaggever Thouret op 10 augustus 1790 tot de “Assemblée Nationale” heeft gericht : “Il reste aux *commissaires du Roi* assez de fonctions sans celle d’accuser, pour qu’ils soient encore utiles”.

Het Gerechtelijk Wetboek van 1967 heeft het openbaar ministerie een zeer ruime bevoegdheid gegeven om op te treden, gelet op een tijdperk en in een maatschappij waarin de talrijke rechtsverhoudingen vaak tegelijkertijd de openbare en privébelangen, de rechten van

⁽¹⁷⁰⁾ Als discussieplatform voor praktische en juridische problemen waarmee de Lidstaten te maken krijgen in het kader van justitiële samenwerking, heeft het *Europees justitieel netwerk* een internetsite ontworpen : <http://europa.eu.int/comm/justice.home/ejn>.

⁽¹⁷¹⁾ De redactie van de tekst werd afgesloten op 15 juni 2004 : er is dus geen rekening gehouden met gebeurtenissen na die datum.

⁽¹⁷²⁾ G. de Leval, *Institutions judiciaires, op.cit.*, nr. 262, p. 353 ; G. Ladrière, *op. cit.*, J.T.T., 2001, p. 494.

⁽¹⁷³⁾ J. Van Compernelle, *Rapport général de synthèse des XIe journées Jean Dabin, consacrées à l’évolution du droit judiciaire*, Bruylant, 1984, p. 999.

het individu en van de gemeenschap en van de Staat in het gedrang komen, en waarin het steeds moeilijker wordt ze van elkaar te onderscheiden.

De gemeenschappelijke noemer van die verruimde bevoegdheid is het algemeen belang. Dat belang vormt de drijvende kracht van zijn optreden, dat gericht is op een doelmatige en goede toepassing van de wet, zodat rechtszekerheid kan heersen en de rechtsregel vast komt te liggen, wat bijvoorbeeld de specifieke taak is van het openbaar ministerie bij het Hof van Cassatie.

“Devant l’évolution du droit, son importance ne pouvait que croître”⁽¹⁷⁴⁾.

- de plaats van het openbaar ministerie binnen de rechterlijke macht –

Er bestaat geen ernstige betwisting meer over de plaats van het openbaar ministerie binnen de rechterlijke macht, waarvan het deel uitmaakt en deel moet uitmaken. In zoverre het ook onder het gezag van de Minister van Justitie valt⁽¹⁷⁵⁾, waarborgt zijn plaats binnen de rechterlijke macht zijn onafhankelijkheid, die niet alleen justitie maar ook de rechtzoekenden baat brengt.

De rechterlijke macht bestaat uit twee onderdelen – rechters en procureurs –, waarbij beiden evenwel niet mogen worden verward. “A l’époque où l’apparence a une grande importance, juges et procureurs doivent être clairement séparés”⁽¹⁷⁶⁾.

De eenheid en de onsplitsbaarheid van het openbaar ministerie zijn daarenboven factoren die bijdragen tot een grotere interne samenhang van het justitiële werk in het gerecht waaraan het verbonden is, waarbij het openbaar ministerie een bevoorrechte positie bekleedt om te observeren en toezicht te houden, en bovendien bevoegd is om onderzoek te voeren.

De hiërarchische organisatie van het ambt⁽¹⁷⁷⁾ staat daarenboven garant voor zijn goede werking. Het doel ervan is hoofdzakelijk de kwaliteit en de homogeniteit van de tussenkomsten van het openbaar ministerie te verzekeren en dysfuncties in de behandeling van de dossiers te vermijden. Zoals de Hoge Raad voor de Justitie erop wijst⁽¹⁷⁸⁾, ruimt het begrip *toezicht* stilaan plaats voor *kwaliteitscontrole* en *ondersteuning*.

- de noodzaak van het openbaar ministerie –

Het openbaar ministerie is een onontbeerlijk element van onze gerechtelijke organisatie, en in ruimere zin zelfs van ons politiek systeem, aangezien het geen rechter is maar toch lid van de rechterlijke macht, zodat het als “*interfaces*” kan optreden voor de andere machten.

Justitie lijdt reeds teveel onder de *versnippering* van het werk van zijn actoren. Ze moet dus uit een mogelijk steriliserende compartimentering worden gehaald. Dat is wat het openbaar ministerie kan verwezenlijken, doordat het de uitvoerende macht vertegenwoordigt binnen de rechterlijke macht, waarvan het ook deel uitmaakt en zo een soort koppelteken vormt.

⁽¹⁷⁴⁾ Verslag van Reepinghen over de gerechtelijke hervorming, p. 131.

⁽¹⁷⁵⁾ Artt. 142, 143, 148 en 150 Ger. W.

⁽¹⁷⁶⁾ J.-Fr. Burgelin en P. Lombart, *Le procès de la justice*, Plon, 2003, p. 100.

⁽¹⁷⁷⁾ Art. 400 Ger. W.

⁽¹⁷⁸⁾ Verslag, 2001, p. 38.

De rol van het openbaar ministerie als behoeder van de wet kan alleen maar versterkt worden in deze tijden, die gekenmerkt worden door “une emprise croissante du droit sur les rapports sociaux, où se ressent de plus en plus un besoin de droit et de sécurité, que seul peut satisfaire une justice apte à pacifier les rapports humains”⁽¹⁷⁹⁾.

Wie van het parket afziet, schaft een staatsinstelling af die onafhankelijk van de Regering maar ook van de rechters optreedt, terwijl ze inherent deel uitmaakt van de rechterlijke macht. Het is dus redelijkerwijze uitgesloten om het uit zijn baan te halen⁽¹⁸⁰⁾.

Dit alles kan alleen leiden tot de consolidering van het openbaar ministerie op beeldende wijze omschreven door procureur-generaal J. Matthijs als “overkoepelend eenmakingsorgaan in de nieuwe gerechtelijke organisatie”⁽¹⁸¹⁾.

Het idee van de integratie van alle bestanddelen van het openbaar ministerie in één geheel, dat thuishoort in de politieke context van de verwezenlijking van de *octopus*akkoorden, zou moeten passen in het ruimere kader van een herverdeling van de bevoegdheden van de gerechten zelf. Die vorm van auditoraat, die bevoegd is voor alle niet-strafrechtelijke opdrachten van het openbaar ministerie, kan ongetwijfeld voor coherentie zorgen in zijn tussenkomsten bij elke opdracht. Het risico op een schadelijke uitwerking is echter niet helemaal uitgesloten : de bureaucratisering van de functie, die uitgeoefend wordt in een afzonderlijk ambt, dus verwijderd van het gerecht waarvan het openbaar ministerie deel uitmaakt⁽¹⁸²⁾.

Het is tijd om te besluiten, met de vaststelling dat het openbaar ministerie, gelet op onze rechtscultuur, zijn karakter behoudt van een staatsinstelling die verantwoordelijk en strikt onafhankelijk van de Staat optreedt, wat de garantie is voor zijn efficiëntie, zijn geloofwaardigheid, maar ook voor een democratische justitie. Als “organe original et indispensable au sein de la collectivité”⁽¹⁸³⁾ kan zijn wettigheid en nut niet redelijkerwijs meer in twijfel worden getrokken.

* * *

Rest mij de plicht en de eer het Hof te herinneren aan degenen die ons het voorbije gerechtelijk jaar hebben verlaten. We hebben op 21 mei ll. met ontroering kennisgenomen van het overlijden van emeritus eerste voorzitter Robert Legros.

Niemand van ons heeft hem gekend toen hij zijn ambt nog uitoefende; het emeritaat werd hem meer dan twintig jaar geleden verleend, op 24 november 1983. Die vaststelling doet weinig terzake. Hij kon bogen op een lange en prestigieuze loopbaan in de magistratuur, van 1944 tot

---

⁽¹⁷⁹⁾ Lees, wat dat betreft, de rede van Guy Canivet, eerste voorzitter van het Franse Hof van Cassatie uitgesproken op 10 jan. 2003, in Rapport annuel 2003, p. 32.

⁽¹⁸⁰⁾ Volgens de *dissipatieve structuur* – de ontdekking van Ilya Prigogine die hem in 1977 de Nobelprijs opleverde – kan men aannemen dat een systeem dat zijn baan verlaat, niet chaotisch wordt maar een nieuwe ordening kan vinden... Dat is wat het openbaar ministerie zou bereiken, wanneer men het uit zijn baan zou halen...

⁽¹⁸¹⁾ Plechtige openingsrede van J. Matthijs, procureur-generaal bij het Hof van Beroep te Gent, R.W., 1966-67, 67-73.

⁽¹⁸²⁾ J. Hubin, « L’auditorat du travail », in *Amice Curiae, quo vadis ?*, reeds vermeld, p. 132 ; zie tevens G. Ladrière, op. cit., p. 498 – Chr. Panier, « Le nouveau droit judiciaire privé, commentaire » in *Les dossiers du Journal des Tribunaux*, nr. 51, p. 36.

⁽¹⁸³⁾ E. Krings, *Le rôle du ministère public dans le procès civil*, IXe congres van de « Académie internationale de droit comparé », 1974, p. 163.

1983, en tevens in het universitair onderwijs. Hij was een opmerkelijke professor in strafrecht aan de U.L.B. en heeft als buitengewoon jurist en geëngageerd penalist een duurzame stempel gedrukt, tot zelfs op de strafrechtsleer, zowel binnen de rechtsfaculteit waarvan hij een van de eminente vertegenwoordigers was, als binnen de tweede kamer van ons Hof.

Zijn uitstraling was zo groot dat hij de hoogste onderscheidingen ontving, zowel op Belgisch als internationaal niveau.

Het Hof mag er terecht trots op zijn deze opmerkelijke magistraat in zijn midden en als eerste voorzitter te hebben gehad.

* * *

Na die laatste woorden over het openbaar ministerie, wil ik, alvorens de fakkel over te dragen, dit ambt, dat ik vier decennia lang op elk niveau heb mogen uitoefenen, niet verlaten zonder een welgemeende groet uit te brengen aan iedereen, van de parketjuristen en de substituten–procureur des Konings tot mijn opvolger, alsook aan de eerste advocaat–generaal en de advocaten–generaal, met de wens dat zij, op elk niveau, met de onverschrokkenheid en volharding die ingegeven wordt door het belang van hun ambten, hun zin voor het algemeen belang en de openbare orde, die hun optreden stuurt, in dezelfde mate mogen blijven behouden, zodat zij steeds even actief aanwezig zijn aan de zijde van de rechters, beiden uitsluitend ten dienste van Justitie.

Wat Machiavelli ooit van de rechter dacht, is perfect van toepassing op het openbaar ministerie – dat destijds weliswaar niet bestond : “son office est à mi–chemin entre celui du prêtre et du soldat”⁽¹⁸⁴⁾.

Een beetje een priester, omdat we gedreven worden door een roeping⁽¹⁸⁵⁾. Soldaat, niet in de eerste betekenis van *soldato*, hij die betaald wordt, maar in de zin van *souldat*, d.w.z. hij die, krachtens een burgerlijke verplichting, een militant is die ten dienste staat van een zaak, die van het recht⁽¹⁸⁶⁾.

Het is zeker niet waar dat het parket in "ademnood" zou zijn, integendeel, het staat klaar om met “een nieuwe ademtucht en enthousiasme”⁽¹⁸⁷⁾ een “nieuwe aanloop” te nemen om ervoor te zorgen dat recht wordt gesproken binnen een redelijke termijn, en dat niet alleen op zijn initiatief, maar ook op dat van reactieve en creatieve rechters en op dat van een balie – in dit geval een prestigieuze balie van Cassatie, allen gedreven door dezelfde eisen⁽¹⁸⁸⁾.

De eerste voorzitter en alle magistraten van het Hof wens ik te bedanken voor het feit dat zij steeds met veel aandacht geluisterd hebben naar een parket, dat zijn plaats binnen het Hof heeft behouden⁽¹⁸⁹⁾.

Mijn dank gaat uit naar de referendarissen. Hun jeugdige en briljante intelligentie draagt bij tot de dynamische en creatieve evolutie van de rechtspraak van het Hof.

⁽¹⁸⁴⁾ Geciteerd door Paul Martens in de inleiding van zijn cursus « Théorie du droit et pensée juridique contemporaine », Collection Ulg, Larcier 2003, p. 71.

⁽¹⁸⁵⁾ Volgens een werk over gerechtelijke curiosa, zou er geen enkel beroep zijn, hoe laag ook, dat geen heilige heeft voortgebracht, maar men heeft nooit een procureur gevonden die heilig is verklaard...

⁽¹⁸⁶⁾ Le Robert, Dictionnaire Historique de la Langue française, v° Soldat.

⁽¹⁸⁷⁾ M. Storme, geciteerd in voetnoot 44; G. de Leval, op. cit., 1994, p. 71.

⁽¹⁸⁸⁾ M. Storme, syntheseverslag in *Amice curiae, quo vadis*, reeds vermeld.

⁽¹⁸⁹⁾ Wat niet steeds het geval is geweest, maar dan wel op andere plaatsen.

Mijn dank aan de magistraten met opdracht die een niet eenvoudige delocalisatie met efficiëntie op zich nemen.

Tevens wens ik ook de Dienst Overeenstemming der Teksten te bedanken die met een moeilijke, ja zelfs ondankbare, opdracht is belast.

De griffie en het parketsecretariaat en al hun medewerkers wens ik ook te bedanken voor hun onontbeerlijke bijstand van elke dag.

Sta mij toe nog enkele woorden te richten tot mijn opvolger en tot het parket van het Hof, dat nog enkele weken mijn parket is.

Georges Bernanos heeft geschreven : *On ne subit pas l'avenir, on le fait.*

Ik ben ervan overtuigd dat dit parket, tegen elke stroom in, koers zal kunnen houden om zijn opdracht van *amicus curiae* ten volle uit te oefenen, met aan het hoofd ervan mijn opvolger, die, ik ben er zeker van, zal getuigen van de ervaring, het gezag en de soepelheid die dit moeilijk maar opwindend ambt vereist.

Voor de Koning vorder ik dat het Hof tijdens het nieuw gerechtelijk jaar zijn werkzaamheden voortzet.

Bijlage 1: Bibliografie betreffende de oprichting van een openbaar ministerie.
(*Chronologische rangschikking*)

- *Recueil Général des anciennes Lois françaises depuis l'an 420 jusqu'à la révolution de 1789*, dl. IV, 1327-1357, Parijs, Librairie- Editeur, Belin-Le Prieur.
- *Recueil Général des anciennes Lois françaises depuis l'an 420 jusqu'à la révolution de 1789*, Tabel, V° *Ministère public*, Parijs, Librairie- Editeur, Belin-LePrieur.
- Merlin, M., *Répertoire de Jurisprudence*, V° *ministère public*, dl. 20, Brussel, H. Tarlier, Librairie- Editeur, vijfde uitgave, 1827.
- Ortolan, J.L.E. en Ledeau, L., *Le Ministère public en France, Traité et Code de son organisation, de sa compétence et de ses fonctions in l'ordre politique, judiciaire et administratif*, Parijs, T.I., Librairie- Editeur, Fanjat aîné, 1831.
- Faustin Hélie, M., *Traité de l'instruction criminelle ou Théorie du Code d'Instruction Criminelle*, dl. II – *De l'action publique et de l'action civile*, Librairie- Editeur, P., Charles Hingray, 1846, 90-175.
- Faider, Ch., Procureur-generaal, *La Constitution belge et la Magistrature*, plechtige openingsrede van het Hof van Cassatie op 13 maart 1871, Brussel, Bruylant, 1871.
- Goyet, F., *Le Ministère public en matière civile et en matière répressive*, tweede uitgave, herwerkt en bijgewerkt door M. Rousselet en M. Patin, Parijs, Librairie du Recueil Sirey, 1939, 13-15.
- Faider, M., "Eloge de M. le Conseiller Stas du Ministère public près la Cour de cassation", plechtige openingsrede van het Hof van Cassatie op 21 juli 1877, Brussel, Bruylant–Christophe et Compagnie, 1877.
- Descamps E. , *Traité des fonctions du Ministère public*, Brussel, Bruylant, 1890, inz. p. 5 tot 7.
- *Pandectes belges*, V° *Ministère public*, dl. 65, Brussel, Larcier, 1900, 600 en 605.
- Garsonnet, E. en César-Bru, Ch., *Traité théorique et pratique de Procédure civile et commerciale*, dl. I – *Organisation judiciaire et Compétence*, derde uitg., Parijs, Librairie de la Société du Recueil Sirey, 1912, 276-278.
- Braas, A., *Traité élémentaire de l'Instruction Criminelle*, Brussel, Bruylant, 1925, 19-29 over de oorsprong van het openbaar ministerie.
- Hayoit de Termicourt, R., "Propos sur le Ministère public", *R.D.P.* 1936, 961-1011, inz. p. 1007 tot 1011.

- Matthijs, J., "Het openbaar ministerie overkoepelend éénmakingsorgaan in de nieuwe gerechtelijke organisatie?", *R.W.*, 1966-67, 73-110.
- Kreit, G., "Réflexions sur le rôle du Ministère public devant les juridictions du travail", plechtige openingsrede van het Arbeidshof te Luik op 4 september 1978, inz. p. 10.
- Matthyss, J., "Openbaar Ministerie", in *A.P.R.*, Gent, E. Story-Scientia, 1983.
- Boyer Chammard, G., *Les magistrats*, Parijs, uitg. PUF, Que sais-je, 1987, p. 84.
- Perin, F., "Du Ministère public", *Les pouvoirs judiciaires*, o.l.v. Ringelheim, F. en Panier, Ch., teksten verzameld door de Association syndicale des magistrats, Ed. Labor, 1987, 86 tot 94, inz. p. 92.
- Meeûs, A., "L'institution du ministère public en Belgique", *Ann. dr. Louvain* dl. XLIII, 1988, 17-34.
- Hubin, J., "Le ministère public: la nécessaire mutation d'une tradition. Exposé à la Faculté de Droit de Liège, le 24 janvier 1991", *Act Dr.* 1992, 723 en 724.
- Krings, E., "Rapport belge relatif à l'organisation et au statut social des juges et des avocats", *Act dr.* 1992, 144-163, inz. p. 157 en 158.
- *Un ministère public pour son temps – Een eigentijds openbaar ministerie*, Teksten van het colloquium dat op het Justitiepaleis is gehouden te Brussel op 7 en 8 oktober 1994, collectief werk, uitg. B.S.
- Franchimont, M., "Le ministère public – Le Rôle et le statut", *Justice et Médias*, speciaal nummer, 1995, 49-51.
- Verdussen, M., "Le statut constitutionnel du ministère public", *Justice et Médias*, speciaal nummer, 1995, 10-17.
- Velu, J., "Vertegenwoordiging en rechterlijke macht ", plechtige openingsrede van het Hof van Cassatie op 2 september 1996, Brussel, Bruylant, 7-169, inz. pp. 39 en 40, nr. 15.
- De Riemaecker, X., Londers, G., Baret, J., de Codt, J., Hubin, J., Janvier, R., Laenens, J. en Moens, K., *Statuut en deontologie van de Magistraat*, Brugge, Die Keure, 2000, 34 e.v.
- de Leval, G., *Le ministère public*, *In l'encre d'Octopus*, Centre interuniversitaire de Droit judiciaire, Kluwer, 2000, 123-138.
- Robert, M., "La Recommandation 2000 (19) du Conseil de l'Europe sur les principes directeurs pour les ministères publics d'Europe", *Rev. sc. crim.* 2002, 47 tot 58, inz. p. 49 tot 50.

- Van Rhee, C.H., "het Openbaar Ministerie in historisch perspectief: 'Amicus Curiae' of niet?", in Van Orshoven, P. en Storme, M. (uitgevers), *Amice curiae, quo vadis? Le ministère public en matière civile, commerciale, administrative et sociale*, Interuniversitair Centrum voor gerechtelijk recht, Kluwer, Bruylant, 2002, 1-17.
- Rapaille, G., "Le ministère public: un patchwork?", *R.D.P.* 2003, 982-1007.

Bijlage 2: Bibliografie betreffende het openbaar ministerie in burgerlijke zaken.
(*Chronologische rangschikking*)

- Faider, M., "Discours prononcé le 9 avril 1871 à l'audience solennelle de la Cour à l'occasion de l'installation de M. le conseiller de Méaultsart", *B.J.* 1872, 514-522, inz. p. 518.
- *Pandectes belges, V° Communication au Ministère public*, dl. 21, Brussel, Larcier 1886, 504-537.
- Lameere, M.J., "Du Ministère public – partie jointe à l'audience civile", plechtige openingsrede van het Hof van Beroep te Gent op 1 oktober 1888, *B.J.* 1888, 1522-1536.
- Laurent, M., "De la suppression des avis du Ministère public en matière civile", plechtige openingsrede van het Hof van Beroep te Brussel, *B.J.* 1889, 1314-1326.
- Mesdach de ter Kiele, M., procureur-generaal, "De l'intervention du ministère public dans le jugement des affaires civiles", plechtige openingsrede van het Hof van Cassatie op 1 oktober 1898.
- Jotrand, B., "Quelques mots sur le rôle du ministère public, partie jointe au civil", *Revue de Droit belge*, I, 1886 tot 1890, 801-808.
- De Ryckere, R., advocaat-generaal bij het Hof van Beroep te Gent, "Le Ministère public et les chambres civiles composées de trois juges.", *B.J.* 1924, 417-430.
- Le Paige, A., "In welke gevallen is de mededeeling van de zaak aan het Openbaar Ministerie voor de rechtbank van eersten aanleg verplichtend", *R.W.* 1935, 1210-1222.
- Leclercq, P., "L'action d'office du Ministère public en matière civile, in La pensée juridique du procureur général Paul Leclercq", Brussel, Bruylant, 1953, p. 338.
- Bekaert, H., "La mission du Ministère Public en Droit privé", in *Mélanges en l'honneur de J. Dabin*, II, *Droit positif*, Brussel, Bruylant, 1963, 419-451 inz. p. 428 e.v.

- Bekaert, H., "La mission du ministère public en droit privé", in *Mélanges en l'honneur de J. Dabin*, II, *Droit positif*, Brussel, Bruylant, 1963, 419-451.
- Van Reepinghen, Ch., *Rapport sur la Réforme judiciaire*, Brussel, Ministerie van Justitie, Belgisch Staatsblad, 1964, 117 tot 139, inz. p. 117 betreffende de arrondissementsrechtbank en artikel 88, § 2, van het Gerechtelijk Wetboek, en p. 133 over de niet-strafrechtelijke functies van het openbaar ministerie.
- Meeûs, A., "Le Ministère public in l'action judiciaire", *Ann. dr.* 1968, dl. XXVIII, 361-391.
- Cambier, C., "Le Code Van Reepinghen et l'accélération de l'administration de la justice", *J.T.* 1968, 361-362, inz. p. 362.
- Krings, E., "Le rôle du ministère public in le procès civil", in *Rapports belges au IX Congrès de l'Académie internationale de Droit comparé, Téhéran, 27 septembre – 4 octobre 1974*, Interuniversitair Centrum voor vergelijkend recht, Brussel, 1974, 139-166.
- Meeûs, A., "Le rôle du Ministère public en droit judiciaire privé", *T.P.R.* 1980, 144.
- Meeûs, A., "Le rôle du Ministère public en Droit judiciaire privé", in *Procesrecht vandaag, Referatenboek Postuniversitaire Cyclus Procesrecht – Gent-Antwerpen 1979-1980*, dl. VII, Antwerpen, Kluwer, 1980, 161-164.
- Verougstraete, I., "L'action du Ministère public auprès du tribunal de commerce", in *L'évolution du droit judiciaire privé au travers des contentieux économique, social et familial, Approche comparative. – Actes des XI Journées d'études juridiques J. Dabin organisées par le Centre Ch. Van Reepinghen pour le droit judiciaire les 14 et 15 octobre 1982 à Louvain-La-Neuve*, Brussel, Bruylant, 1984, 537-560.
- de Leval, G., "L'action du ministère public en matière civile", in *Actes du colloque consacré au ministère public et son temps tenu au Palais de Justice de Bruxelles le 7 et 8 octobre 1994*, 1994, 60-78, inz. p. 77.
- Velle, K., *Het Openbaar Ministerie in België (1796-1995) – Organisatie, Bevoegheden en archiefvorming*, Brussel, Algemeen Rijksarchief, 1995, 133-157.
- Meeûs, A., "L'institution du ministère public en Belgique", *Ann dr .Louvain*, dl. XLVIII, 1988, 17-34.
- de Leval, G., "L'avis du ministère public en matière civile: une pièce fondamentale du procès équitable en droit belge", in Van Orshoven, P. en Storme, M. (uitgevers), *Amice curiae, quo vadis? Le ministère public en matière civile, commerciale, administrative et sociale*, Interuniversitair Centrum voor gerechtelijk recht, Brussel, Kluwer en Bruylant, 2002, 39-56.

- Closset-Marchal, G., “L’avis du ministère public en matière civile”, in Van Orshoven, P. en Storme, M. (uitgevers), *Amice curiae quo vadis? Le ministère public en matière civile, commerciale, administrative et sociale*, Interuniversitair Centrum voor gerechtelijk recht, Brussel, Kluwer en Bruylant, 2002, 57-71.
- Storme, M., “Het Openbaar Ministerie in burgerlijke zaken: in ademnood of nieuwe ademtocht? Le Ministère public en matière civile: à bout de souffle ou un deuxième souffle?”, in Van Orshoven, P. en Storme, M. (uitgevers), *Amice curiae, quo vadis? Le ministère public en matière civile, commerciale, administrative et sociale*, Interuniversitair Centrum voor gerechtelijk recht, Brussel, Kluwer en Bruylant, 2002, 235-241, inz. p. 237-238.

Bijlage 3: Bibliografie betreffende familiegeschillen en jeugdbescherming. (Chronologische rangschikking)

- Dubois, M., “L’évolution de la juridiction de l’enfance de 1912-1962”, in *Cinquante ans de protection de l’enfance*, Uitg. Min. Justitie, 1962.
- Charles, R., “Le ministère public et la protection de l’enfance”, *R.D.P.* 1962-1963, 118-134.
- “Ouvrage collectif sur: La Loi du 8 avril 1965 relative à la protection de la jeunesse”, in: *Annales de droit*, T.XXVI/1966.
- Poelman, F., “Le rôle du ministère public dans les matières civiles concernant les mineurs”, in *Ann. Droit* 1971, 57-88.
- Meeùs, A., “Le rôle du Ministère public en Droit judiciaire privé”, in *Procesrecht vandaag*, Referatenboek Postuniversitaire Cyclus Procesrecht- Gent-Antwerpen 1979-1980, dl. VII, Antwerpen, Kluwer, 1980, 143 e.v., inz. p. 160 tot 164.
- Meulders-Klein, M.-Th., “L’autonomie judiciaire du contentieux familial. Identification et délimitation d’un besoin. Conclusions”, in *Actes des XIe journées d’études juridiques J. Dabin, georganiseerd door het Centrum Ch. Van Reepinghen op 14 en 15 oktober 1982 te Louvain-la-Neuve*, Brussel, Bruylant, 1984, 957-976, inz. p. 960 en 975.
- Panier, Ch., “Le ministère public aux carrefours du contentieux familial”, *Rev. trim. dr. fam.* 1984, 109-150.
- Loop, R., “Le rôle du parquet” in *Délinquances des jeunes – Politiques et interventions*, Gent, Story-Scientia, 1986, 141-154.
- Broeckx, K., “De verplichte mededeling van het O.M. van vorderingen tot het bekomen van voorlopige maatregelen betreffende minderjarige kinderen”, *E.J.* 1995, 114.

- Van Gysel, A.C. en Brouwers, J.C., "Le rôle du ministère public dans les procédures civiles concernant les enfants", *Rev. dr. ULB*, 1996, 35-53.
- Garapon, A., "Comment sortir de la 'crise' de la justice familiale", in *Familles & Justice, Justice civile et évolution du contentieux familial en droit comparé, Actes du Congrès international organisé les 5-8 juillet 1994 par le Centre de Droit de la Famille de l'Université Catholique de Louvain*, Brussel, Bruylant, 1997, 60-67.
- Ligot, F., "Justice négociée: Le rôle conciliateur du juge et la médiation", in *Familles & Justice, Justice civile et évolution du contentieux familial en droit comparé, Actes du Congrès international organisé les 5-8 juillet 1994 par le Centre de Droit de la Famille de l'Université Catholique de Louvain*, Brussel, Bruylant, 1997, 419-430.
- Van Compernelle, J., "La justice familiale et les principes fondamentaux du Droit judiciaire", in *Familles & Justice, Justice civile et évolution du contentieux familial en droit comparé, Actes du Congrès international organisé les 5-8 juillet 1994 par le Centre de Droit de la Famille de l'Université Catholique de Louvain*, Brussel, Bruylant, 1997, 384-399 inz. p. 385.
- Van Damme, K., "De verplichte mededeling aan het openbaar ministerie (ex. Art. 764 Ger.W.) en art. 8 Jeugdbeschermingswet: is niet gehoord ongehoord?", (Opmerkingen bij het arrest van het Hof van Cassatie van 13 juni 1997), *A.J.T.* 1998-1999, 635-638.
- Senaev, P., "De verplichte aanwezigheid van het O.M. bij de voorlopige maatregelen aangaande minderjarige kinderen", (noot sub Cass., 13 juni 1997), *E.J.* 1998, 55.
- Meulders-Klein, M.-Th., *La personne, la famille et le droit – 1968-1998, Trois décennies de mutations en occident*, Brussel, Bruylant, 1984, 957-976.
- Tulkens, Fr. en Moreau, Th., *Droit de la jeunesse*, Brussel, Larcier, 2000, pp. 166 e.v.
- Hachez, I., "La médiation familiale à l'heure de sa consécration légale", *Rev. trim. dr. fam.* 2001, 207-266, inz. p. 254.
- Thilly, A., "De la pratique à la loi du 19 février 2001 relative à la médiation en matière familiale dans le cadre d'une procédure judiciaire", *J.T.* 2001, 665-675 inz. p. 672.
- Van Gysel, A. Ch., Szafaran, D., Romain, J. Fr., Grégoire, M., Puttemans, A., Boularbah, H. en Ekelmans, M., "Chronique de législation – Droit privé belge (1er janvier 2001-30 juin 2001)", *J.T.* 2001, 705 tot 714, inz. p. 705 betreffende de wet van 19 februari 2001 over de bemiddeling in familiezaken en de voogdij over de minderjarigen.
- Gallus, N., "La nouvelle loi sur la tutelle", *J.T.* 2002, 73-82 inz. p. 79.

- Pire, D., "L'intervention du juge des référés en matière familiale", in *Le référé judiciaire*, Brussel, Uitg. Jeune Barreau, 2003, 263-307.

Bijlage 4: Bibliografie betreffende de rol van het openbaar ministerie bij de arbeidsgerechten.
(*Chronologische rangschikking*)

- De Swaef, C., "Réflexions sur la réforme des juridictions du travail", in *Mélanges offerts à L.-E. Troclet*, Brussel, Uitg. Institut de Sociologie de l'Université Libre de Brussel, 1967, 106-109.
- Morgenthal, L., "Le procès social après la réforme judiciaire", *Ann. dr. Liège*, 1968, 253-266 tot 280.
- Vanhoudt, C.J., "Le rôle du ministère public dans la poursuite des infractions économiques et sociales", in *En hommage à J. Constant*, Luik, Uitg. Faculté de Droit de Liège, 1971, 359-372 inz. p. 369-372.
- Bastjaens, C., "La limite des pouvoirs du parquet social selon l'article 138, alinéa 3 du Code judiciaire", *J.T.T.* 1974, 17-20.
- Kreit, G., "Réflexions sur le rôle du ministère public devant les juridictions du travail", plechtige openingsrede van het Arbeidshof te Luik op 4 september 1978, inz. p. 11-13 e.v.
- Meeùs, A., "Le rôle du ministère public en droit judiciaire privé", in *Procesrecht vandaag*, Referatenboek Postuniversitaire Cyclus Procesrecht, Gent-Antwerpen 1979-1980, dl. VII, Antwerpen, Kluwer, 1980, 143-158 en 159.
- Hubin, J., "Le ministère public près les juridictions sociales – Organisation et attributions", *Ann. dr. Liège* 1984, 13-25 inz. p. 16-18 e.v.
- Demez, G., "La sanction de la non-communication au ministère public des demandes visées à l'article 578, 7° du Code judiciaire", *J.T.T.* 1984, 105-108.
- Patte, M., "L'auditorat du travail", in *L'évolution du droit judiciaire au travers des contentieux économique, social et familial, Approche comparative, Actes des XIes Journées d'études juridiques J. Dabin, organisées par le Centre Ch. Van Reepinghen les 14 et 15 octobre 1982 à Louvain-la-Neuve*, Brussel, Bruylant, 1984, 679-705 inz. p. 679 tot 686.
- Van Compernelle, J., "L'évolution du droit judiciaire au travers des contentieux économique, social et familial – Rapport général de synthèse", *Actes des XIes Journées d'études juridiques J. Dabin, organisées par le Centre Ch. Van Reepinghen les 14 et 15 octobre 1982 à Louvain-la-Neuve*, Brussel, Bruylant, 1984, 979-1016 inz. p. 999 tot 1000.

- Hubin, J., “Le ministère public: la nécessaire mutation d’une tradition”, Uiteenzetting gehouden voor de Faculté de Droit de Liège, op 24 januari 1991, *Act. dr.* 1992, 721 tot 742.
- Van Strijdonck, R., “Enkele aspecten van de bevoegdheden van het openbaar ministerie bij de arbeidsgerechten”, *R.W.* 1993-1994, 691 e.v.
- Kindermans, A., arbeidsauditeur, “De opdracht van het openbaar ministerie in sociale zaken”, in *Un ministère public pour son temps, Actes du Colloque tenu au Palais de Justice de Brussel les 7 et 8 octobre 1994*, 93-110.
- Velle, K., *Het Openbaar Ministerie in België (1796-1995) Organisatie, Bevoegdheden en Archiefvorming*, Brussel, Algemeen rijksarchief en rijksarchief in de provinciën, 1995, 214-217.
- Lebeau, J.-P., “Pour un auditorat social et économique”, *J.T.* 1997, 405-406.
- Franquinet, M.-A., “Le rôle du ministère public au sein des juridictions du travail ou le respect de l’équilibre entre l’intérêt du justiciable et celui de la collectivité”, plechtige openingsrede van het Arbeidshof te Luik, *J.T.T.* 1998, 141-147 inz. p. 141 tot 143.
- Verslag van de werkgroep van het Nationaal Bureau, ACV, “La réforme des juridictions du travail”, Les tribunaux du travail doivent-ils être réformés, Studiedagen van 28 mei 1999, VUB, Vereniging van de magistraten van de arbeidsrechtbanken.
- Ladrière, G., “De l’intervention du ministère public par voie d’avis au civil et de l’importance particulière qu’elle revêt devant les juridictions du travail”, plechtige openingsrede van het Arbeidshof te Bergen op 4 september 2001, *J.T.T.* 2001, 493-499.
- Hubin, J., “L’Auditorat du travail”, in Van Orshoven, P. en Storme, M., *Amice curiae, quo vadis? Le ministère public en matière civile, commerciale, administrative et sociale*, Interuniversitair Centrum voor gerechtelijk recht, Brussel, Kluwer en Bruylant, 2002, 75-135.
- Lhomme, E., arbeidsauditeur, “Welke rol zal het arbeidsauditoraat in de toekomst te vervullen hebben?”, in de Leval, G. en Hubin, J. (uitgevers), *Espace judiciaire et social européen, Actes du colloque des 5 et 6 novembre 2001*, Brussel, Larcier, 2003, 165-174.
- Drubbel, J., advocaat–generaal, “De rol, bevoegdheden en taken van de arbeidsauditoraten in de strijd tegen de mensenhandel”, plechtige openingsrede van het Arbeidshof te Gent op 2 september 2003, inz., p. 39-44 e.v.
- Meunier, N., arbeidsauditeur, “Article 155 du Code judiciaire – Efficacité de l’action du ministère public”, in G. de Leval en J. Hubin (uitgevers), *Espace*

judiciaire et social européen, Actes du colloque des 5 et 6 novembre 2001, Brussel, Larcier, 2003, 157-163.

- Janssens, J.-P., substituut-arbeidsauditeur, "Missions civiles et droit d'action de l'auditeur du travail", in G. de Leval en J. Hubin (uitgevers), *Espace judiciaire et social européen. Actes du colloque des 5 et 6 novembre 2001, Brussel, Larcier, 2003, 137-143.*

Bijlage 5: Arresten van het Europees Hof voor de rechten van de mens waarin België in het geding is met betrekking tot de rol van het openbaar ministerie bij het Hof van Cassatie

1. Hof Mensenrechten, arrest Delcourt t/ België van 17 januari 1970, beslissing in strafzaken, genomen met eenparigheid van stemmen (reeks A, nr. 11).
2. Hof Mensenrechten, arrest Borgers t/ België van 30 oktober 1991, beslissing genomen met 18 stemmen tegen 4, in strafzaken (reeks A, nr. 214-B).
3. Hof Mensenrechten, arrest Vermeulen t/ België van 20 februari 1996, beslissing in burgerlijke zaken, genomen met 15 stemmen tegen 4 (Recueil des arrêts 1996-I).
4. Hof Mensenrechten, arrest Van Orshoven t/ België van 25 juni 1997, beslissing in tuchtzaken, genomen met 7 stemmen tegen 2 (Recueil des arrêts 1997-III).

Die 4 arresten antwoorden op identieke grieven, afgeleid uit de schending van art. 6.1 E.V.R.M. : te dezen, geen kennis te hebben gehad van de conclusie van het openbaar ministerie vóór de terechtzitting; niet als laatste het woord te hebben gekregen; in de hoedanigheid van het openbaar ministerie te hebben deelgenomen aan de beraadslaging.

Arresten van het Europees Hof van de rechten van de mens waarin andere landen in het geding zijn met betrekking tot dezelfde problemen :

Andere verdragsluitende Staten zijn door het Europees Hof veroordeeld voor dezelfde of soortgelijke problemen :

1. Hof Mensenrechten, arrest Lobo Machado t/ Portugal van 20 februari 1996, beslissing in sociale zaken, genomen met eenparigheid van stemmen (Rec. 1996, I).
2. Hof Mensenrechten, arrest K.D.B. t/ Nederland van 27 maart 1998, beslissing in burgerlijke zaken, genomen met eenparigheid van stemmen (Rec. 1998, II).
3. Hof Mensenrechten, arrest J.J. t/ Nederland van 27 maart 1998, beslissing in fiscale strafzaken, genomen met eenparigheid van stemmen (Rec. 1998, II).
4. Hof Mensenrechten, arrest Reinhardt en Slimane-Kaïd t/ Frankrijk van 31 maart 1998, beslissing in strafzaken, genomen met 19 stemmen tegen 2 (Rec. 1998, II).
5. Hof Mensenrechten, arrest Slimane-Kaïd t/ Frankrijk van 17 mei 2000, beslissing inzake de burgerlijke interessen die zijn vastgesteld voor het

- strafgerecht, genomen met eenparigheid van stemmen (verzoekschrift nr. 29.507).
6. Hof Mensenrechten, arrest Voisine t/ Frankrijk van 8 februari 2001, beslissing in strafzaken, genomen met 5 stemmen tegen 2 (verzoekschrift nr. 27362/95).
  7. Hof Mensenrechten, arrest Meftah e.a. t/ Frankrijk van 26 juli 2002, beslissing in strafzaken, genomen in de "Grande Chambre" met 12 stemmen tegen 5 (verzoekschrift nr. 32911/96, nr. 35.237/97 en nr. 34.595/97).
  8. Hof Mensenrechten, arrest Kress t/ Frankrijk van 7 juni 2001, beslissing in bestuurszaken, genomen voor de "Conseil d'Etat" (verzoekschrift nr. 39594/98).
  9. Hof Mensenrechten, arrest S.G. t/ Frankrijk van 18 september 2001, schrapping van de rol (overlijden), in burgerlijke zaken (verzoekschrift nr. 40.669/98).
  10. Hof Mensenrechten, arrest Berger t/ Frankrijk van 3 december 2002, beslissing in burgerlijke zaken voor het strafgerecht, genomen met eenparigheid van stemmen (verzoekschrift nr. 48.221/99).
  11. Hof Mensenrechten, arrest Mac Gee t/ Frankrijk van 7 januari 2003, beslissing in strafzaken, genomen met eenparigheid van stemmen (schrapping van de rol) (verzoekschrift nr. 40669/98).
  12. Hof Mensenrechten, arrest Richen en Gaucher t/ Frankrijk van 23 januari 2003, beslissing in strafzaken, genomen met eenparigheid van stemmen (verzoekschrift nrs. 31.520/96 en 34.359/97).
  13. Hof Mensenrechten, arrest Pascolini t/ Frankrijk van 26 juni 2003, beslissing in strafzaken, genomen met eenparigheid van stemmen (verzoekschrift nr. 45.019/98).
  14. Hof Mensenrechten, arrest Fontaine en Bertin t/ Frankrijk van 8 juli 2003, beslissing in strafzaken, genomen met eenparigheid van stemmen op één punt en met 6 stemmen tegen één op een ander (verzoekschrift nrs. 38.410/97 en 40.373/98).
  15. Hof Mensenrechten, arrest Duriez-Costes t/ Frankrijk van 7 oktober 2003, beslissing in strafzaken, genomen met eenparigheid van stemmen (verzoekschrift nr. 50.638/99).
  16. Hof Mensenrechten, arrest Gaucher t/ Frankrijk van 9 oktober 2003, beslissing in strafzaken, genomen met eenparigheid van stemmen (verzoekschrift nr. 51.406/99).
  17. Hof Mensenrechten, arrest Hager t/ Frankrijk van 9 oktober 2003, beslissing in strafzaken, genomen met eenparigheid van stemmen (schrapping van de rol – regeling in der minne) (verzoekschrift nr. 56.616/00).
  18. Hof Mensenrechten, arrest Lilly France t/ Frankrijk van 14 oktober 2003, beslissing in handelszaken, genomen met 6 stemmen tegen één (verzoekschrift nr. 53.892/00).
  19. Hof Mensenrechten, arrest Slimane-Kaïd t/ Frankrijk (nr. 2) van 27 november 2003, beslissing in strafzaken, genomen met eenparigheid van stemmen (verzoekschrift nr. 48.943/99).